

1982. március

P A L O T A I

K R Ó N I K A

A csanádpalotai Kelemen László Művelődési Ház honismereti
körének lapja

Honismeret, helytörténeti közlemények

Szerkeszti: Szerkesztő Bizottság

Lektorálja: Kiss Dezsőné

Borítólap: Vass Józsefné

Kiadja: Csanádpalota Nagyközségi Közös Tanácsának
Kelemen László Művelődési Háza

Felelős kiadó: Kovács Sándor művelődési ház igazgató

KÉZIRAT GYANÁNT

1./ Cselédlány. Szolganők már nemcsak az előző évszázadokban, hanem évezredekben is voltak az uralkodóknál, főuraknál stb.

A IX. században a szolganőt már házicselédnek kezdték nevezni. Számuk főleg a nagyobb városokban nőtt, mert a gazdag kereskedők, gyárosok, bankárok stb. itt telepedtek le.

Ők is tartottak cselédlányokat, nemcsak a főurak. Egykori statisztika szerint Budapesten 1880-1910 között, a kereső nők 40-45%-a volt házicseléd.

A szegény, sokgyermekes falusi családok 15-20 éves lányai kezdetben, csak a városokban, később a községekben is találtak mint cselédlányok, megélhetési lehetőséget. Már a múlt század utolsó évtizedeiben, és a századunkban egészen a felszabadulásunkig Csanádpalotán is voltak házicselédek nemcsak a község egyes értelmiségi családjánál, hanem a gazdagabb kereskedőknél, módosabb gazdáknál is.

Tudtommal a szerződést úgy kötötték meg, hogy bármelyik fél, bármikor felmondhatta. Aki alkalmazta azért mondta fel mert nem volt a cselédlány munkájával megelégedve.

A cselédlány pedig akkor, ha a munkakörével nem volt megelégedve, vagy pedig akkor, ha férjhez ment.

A házicselédek munkáját főleg női munkavégzésben, azaz gyermekgondozás, háztartási teendőkben szabták meg.

A század elején épült lakásokban a konyha, mellé nemcsak kamrát, hanem cselédszobát is létesítettek. Ebben ágy, kályha szekrény volt. A tisztálkodást a cselédlány a konyhában végezte.

Télen reggel átlag 6 órakor kellett felkelnie. Napi munkája azzal kezdődött, hogy elkészítette a család részére a reggelit. Ő nem a munkaadója asztalánál étkezett, hanem külön asztala volt a konyhában, ott fogyasztotta el az ennivalóját. Este 9-10 órakor feküdt le.

Az akkor érvényben lévő cseléd törvény szerint, a cselédlánynak minden második vasárnap délután, kimenőt kellett adni, - ha az uzsonnát elkészítette, utána az edényeket elmosogatta, este 8 óráig.

A vidéki viszonyok annak ellenére, hogy az ottani munkák valamivel nehezebbek voltak, a virágos- és konyhakertek művelése miatt; mégis kedvezőbbek voltak.

Uj. ebéd és mosogatás elvégzése után elmehetett sétálni 6 óráig. Hat órakor volt a vacsora, utána barátaiival táncolni ment 11 óráig. Hétköznap este dolga elvégzése után legénnyel, leánnyal mehetett vagy a kapuban beszélgethetett. Ha a szülei ugyanabban a községben laktak, többször hazaszaladhatott a szüleihez, párszó beszélgetésre. A kisebb városokban is így volt. Nagyvárosokban, a cselédlány a szabadidejét a szobályaiban vagy a konyhába töltötte. Ilyenkor kézimunkázott, varrt, vagy olvasott. Fájó szívvél látnia, hallania kellett ilyenkor, hogy a munkaadója gyermekei milyen vidáman, gondtalanul szórakoznak barátaikkal. Láthatta azt is, hogy ezek kedvük szerint dolgoznak, pihennek, szórakoznak. Több gyermekkorú iskola - és játszótársam lett cselédlány, töltök hallottam az 1930-as években, hogy fizetésük havi 30-35 pengő volt. Ehnek az összegnek kb. 80 %-át minden hónapban átadták szüleiknek, akik összegyűjtötték hozományra, menyasszonyi ruhára.

/folytatása következik/

Bazsó Dénes

Tudtára adatik.....

A plgári kori közigazgatás szervezetében kisbírók is működtek. Csanádpalotán 3 kisbíró volt. Egy közülük dobolt is. Neki a fő feladata az volt, hogy a község lakosságát "dobszó" útján értesítse a helyi hatóság, a felsőbb hatóságok, és államhatalmi rendeletekről, olyanokról, amiket a lakosságnak végre kellett hajtania. Magányosok is doboltathattak, de a dobolás díját a helyi hatóságnál le kellett fizetni előre.

A dobos kisbíró a Tanácsháza /Községháza/ udvarán lakott, a tűzoltó szertár melletti lakásba. A másik két kisbíró a saját házában lakott, de hivatalos idő alatt a Községházánál kellett tartózkodniuk, külön szobájukban. Fő feladatuk a kézbesítés, Pl. az adóívek szét-hordás volt. Ha hivatalos ügyben mentek, mindig vinniük kellett, a kb. egy, 1,2 méter hosszú "kisbíróbotot". Egyenruhájuk is volt. A XX. század I. II. III. évtizedében, gyermek - és ifjú koromban Gaál Pál volt a dobos. Alacsony, nagybajuszu ember volt. Ha ő is kézbesített, és vinnée kellett a "kisbíróbotot", mindig a közepénél fogta, és vízszintesen tartotta a kezében, mert a bot hossza volt az ő magasságánál. Neki is, mint sok embernek ragadvány, vagy guny neve is volt. Porcog Palinak hívták. Szerette a pálinkát, és ha többet ivott, meg-meg állt az utcán hazamenet, és az öklével verte a mellét, miközben hangosan ezt mondta: "Én vagyok Gaál Pál községi közeg, ha valaki nem tunná". Doboláskor a dobot széles szillyal a nyakába akasztotta. A két dobverő a bőrszíjból kiemelkedő bőrkarikába volt dugva. Minden utca, és utcaköz sarkánál megállt. Itt addig verte a dobot, míg a közeli házakból ki nem jött valaki, az urcára, a háza elé. Ekkor abba hagyta a dobolást, a zsbéből kávette a papirosokat, szitnyitotta, és hangosan mondta: " Tudtára adatik a lakosságnak először....másodszor.... Hat több közleni valója már nem volt, akkor a két dobverővel párat a dobra ütött, jelezve ezzel, hogy befejezte a mondanivalóját. Ő jelezte azt is, ha a község területén valahol tűz ütött ki. Ilyenkor felment a községháza padlására, ott a magasba lévő tetőajtót kinyitotta, és a létrán állva fujta a rézkürtöt. A kürt hangjának hallatára az önkéntes tűzoltók munkájukat abbahagyva, kerékpárral vagy futva érkeztek gyorsan a tűzoltószertárhoz. A község lovait, és az utcán haladó kocsikból kifogott lovakat befogták a vizzeltelt lajtokba, és indultak gyorsan a tűz eloltására. A dobolás 1948-tól 1953-ig minden községben megszűnt, mert a községházák tetejére és a község négy égtáj felé eső házak tetejére is szereltek hangszórókat. Ezeken keresztül tájékoztatták a lakosságot, az őket érintő hírekről, rendeletekről.

A dobolásról és született tréfa. Az alábbira emlékszem: Kedden dobolja a dobos: "Tudtára adatik a község lakosságának, hogy vasárnap este bál lesz, ha eső nem lesz. Ha eső lesz, akkor a bál előtte való nap tartatik meg."

Bazsó Dénes

A nők foglalkoztatása Csanádpalotán és Kövegyen

A két község lakossága 1981. január elsején 4.654 fő, ezen belül a nők és férfiak aránya kb. 50-50 %-os. Keresőképes mintegy 2.200-2300 fő. Az összlakosság 50 %-a. A keresőképes nők száma mintegy ezer fő. A községben különböző szerveknél dolgozó nők száma, aránya az össz dolgozókhöz viszonyítva:

1977, évben	709 fő	47,2 %
1978, évben	715 fő	47,5 %
1979, évben	718 fő	47,8 %
1980, évben	706 fő	48,3 %
1981. évben	709 fő	48,3 %

Az egyes munkahelyeknél dolgozók száma 1981. évben:

Szabadság MGTSZ:	169 fő	30,00 %
Béke MGTSZ	90 fő	45,00 %
ÁFÉSZ:	157 fő	69,00 %
Ipariszövetkezet	35 fő	23,00 %
TÖMCI SZ.	74 fő	73,3 %
ZÖLDÉRT	34 fő	100 %
POSTA:	9 fő	82 %
OTP Fiók	6 fő	86 %
Sütőüzem:	15 fő	65 %
Általános Iskola	26 fő	74 %
Óvoda:	24 fő	100 %
Bölcsőde:	10 fő	100 %
Orvosi Rendelő	12 fő	85,7 %
Tanács	10 fő	62 %
Művelődési Ház	5 fő	60 %
Öregek Napközi Otthona	6 fő	100 %
Takarékszövetkezet	7 fő	87,5 %
Nevelőotthon	20 fő	76 %
ÖSSZESEN:	709 fő	48,7 átlag százalék.

A vezető funkcióban lévő nők száma és aránya az össz vezetőkhöz viszonyítva az egyes munkahelyeken az elmúlt öt évben bizonyos foku emelkedést mutat, még 1977. évben 86 vezetőből 24 fő /27,9 % / volt nő, addig 1981. évben 93 vezetőből 30 fő /32,3 % / nő.

Valamennyi nagyobb létszámú munkahelyen - a munkakörök függvényében - megfelelően foglalkoznak a nők vezetővé képzésében, a káder utánpótlás tervszerű és céltudatos.

Az elmúlt öt év alatt a különböző munkahelyeken dolgozó nők közül a "GYES"-t igénybe vevők létszáma a következőképpen alakult:

1977. évben	709 nő dolgozóból	87 fő	12,3 %
1978. évben	715 - " -	83 fő	11,6 %
1979. évben	717 - " -	88 fő	12,3 %
1980. évben	706 - " -	81 fő	11,5 %
1981. évben	709 - " -	80 fő	11,3 %

A "GYES" lejártá előtt dolgozni szándékozó anyák a gyermekeik elhelyezését a bölcsőde, míg a 3. évet betöltött gyermekek elhelyezését az óvoda maradéktalanul biztosítani tudja.

Általános és középiskolában, felsőfoku iskolai képzésben résztvevő nők száma a beszámolás időszakában:

1977. évben	34 fő	4,8 %
1978. évben	34 fő	4,8 %
1979. évben	44 fő	6,1 %
1980. évben	30 fő	4,2 %
1981. évben	26 fő	3,7 %

Lényegesen jobb a szakmai képzésben, továbbképzésben résztvevő nők aránya:

1977. évben	53 fő	7,5 %
1978. évben	54 fő	7,6 %
1979. évben	61 fő	8,5 %
1980. évben	64 fő	9,00 %
1981. évben	60 fő	8,5 %

Legtöbb helyen megfelelően foglalkoztak a nők iskolai és szakmai képzésével.

A beszámolási időszakban csak a TÖMCI-nél, illetve a Sütőüzemben nem volt jelentkező szakmunkás képzésre, szakmai továbbképzésre. Az elmúlt értékelés óta sokat javult a Szabadság MGTSZ, az ÁFÉSZ és az Építőipari Szövetkezet ilyen irányú tevékenysége.

A nők átlagbérének alakulásánál aránytalanság nem tapasztalható. Valamennyi munkahelyen az egyenlő munkáért egyenlő bért elve érvényesült. A nők által végzett munka elismerését bizonyítja, hogy az elmúlt öt év alatt a munkahelyi jutalmazáson túl 145 nő dolgozó részesült magasabb szintű kitüntetésbe.

A női munkát megkönnyítő szolgáltatások terén fejlődés, bővülés van, míg a szolgáltatásokat igénybe vevők köre /Patyolat stb./ lényegesen bővült. Az igényekhez igazodóan több kisiparos végez szolgáltatásokat /kozmetikus, háztartási gépek javítása stb./. Az ÁFÉSZ a vendéglő eszpresszó korszerűsítésével a kövegyi egységek folyamatba lévő korszerűsítésével megteremtette a közétkeztetés gyorsabb fejlesztésének feltételeit, s az azt igénybe vevők száma állandóan emelkedik.

Az üzemi étkeztetés terén is van fejlődés. Az iskolai napközi folyamatban lévő átalakításával a gyermekétkeztetés bővítésének lehetőségét teremtik meg. A női munkát is megkönnyítő fogyasztási szokások min- jobban kialakulnak, melyhez a kereskedelem fejlődése lényegesen járul hozzá. E téren Kövegyen a korszerű, új kis ABC létrehozásával a lemaradást sikerült felszámolni. Csanádpalotán kis egységek korszerűsítésének igénye is min inkább aktuálisá válik. Fontos, hogy a kereskedelem áru kínálatának bővítése az igényekhez igazodjon.

Pánozél Józsefné

1981. karácsonyára a Kelemen László Művelődési Házban Brutyó Mária munkásművelődési előadó kezdeményezésére megalakult a nyugdíjas klub. Az első összejövetelén Vágvölgyi Jánosné tanárnő vezetésével az alsó, tagozatosok szórakoztatták a nyugdíjasokat, karácsonyi jelenetekkel. Az ünnepély után Brutyó Mária megbeszélte a jelenlévőkkel, hogy a jövőben mikor tartsanak összejöveteleket. És azóta már több esetben / minden pénteken délután/ találkoznak a klub tagjai. Minden találkozás alkalmával vannak akik diavetítéssel szórakoztatják a megjelenteket. Így Gila Mihály tanár, majd Bozóki Mária tanárnő mutatott be több képet míg ez után Brutyó Mária, klub létrehozója tartott szórakoztató előadást. A klub vezetője Markovics Gézáné,

A Szegedi Körzeti Studio 1981. december 31-én 17,40. perckor többek között bemutatta a "Teknőkaparó" palotai hagyományát. Rendező, operatőr Rozsnyai Aladár, Szerkesztő: Király Zoltán, a filmet Polner Zoltán forgatókönyve alapján készítették. Palotai szereplői: Kodrán János, 85 éves, és Asztalos P. Kálmán 76 éves. Két utóbbi azt mondta el amit gyermek korukban hallottak a régi öregek elbeszéléséből.

. / .

A művelődési ház Társadalmi Vezetősége 1982. január 12-én értekezletet tartott, melyen Ludányi Andrásné köszöntötte a megjelenteket és üdvözölte Kovács Sándor-t művelődési ház igazgatót és Kurusa Máriát a Városi Tanács VB. Művelődésügyi Osztályának képviselőjét. E fentiek után /sor került a társadalmi vezetőség feladatának és jogkörének ismeretására.

Az értekezleten felszólalt Kállai Istvánné és Szügyi Andrásné, majd Erdélyi Sándorné és Ponta Judit. Többek között arról is szó volt hogy a gyakran hiányzó helyébe új tagokat kell választani. Ebben az értelemben beszélt Fejes Ferenc az MSZMP Nagyközségi Bizottságának képviselője, de a jelenlévők többsége is. A fentiek után Szabó István Körzeti megbizott a szabálysértések kiküszöböléséről tett javaslatot. Ezután szólalt fel Vágvölgyi Jánosné és Bozóki Mária akik a művelődési ház rendjére hívták fel a figyelmet. Ezek után Kovács Sándor a művelődési ház igazgatója az 1982. évi munkatervet, feladatokat ismertette, melyet a jelenlévők örömmel vettek.

. / .

A TV. 1982. január 19-én 18 óra 25 perckor megismételte a Teknőkaparó palotai emlékét.

. / .

Január 2-án tovább folytatódott a Nyugdíjasok klubjának műsora. Ekkor Kovács Gábor HNF titkára diavetítéssel görögországi tájakat mutatott be.

A GYÜJTEMÉNY SZORGALMAZÓI

Bócsa Sándor, Diófa utcai lakos egy 1800. korabeli viharágyút adományozott, melyet egy faluszéli megszűntetett gémeskútnál talált. Az 1920-as években még a nyári viharok előtt, a harangok félreverése alkalmával többször elsütötték, hogy a levegő rázkódásának előidézésével a közelgő viharfellegget oszlassa. A húsvéti Ünnepek előtt is leadtak vele egy-két lökést.

.-.-.-.-

Bazsó Dénes nyg. tanár, Villány, Kelenen László első magyar színigazgató emlékművéről készült képet adományozott.

Asztalos P. Kálnán

Lakóterületi ifjúsági fórum.

December 7-én a KISZ Területi Bizottság, a HMF Bizottság és a Nagyközségi Tanács közös rendezésében ifjúsági fórumot rendeztek, amelyen 78 fiatal résztvevője volt.

Tájékoztatót tartott Erdélyi Sándorné, a tanács csoportvezetője. A vita során 15 fiatal mondta el véleményét és sok hasznos javaslatot is felvetettek.

.-.-.-.-

Tanácsháza felújítása.

A közelmúltban befejeződött a tanácsháza épületének felújítása.

Az ódon, elhasználódott épület sok munkát adott a helyi Építőipari Szövetkezet dolgozóinak. A tetőfedést és az alsó szigetelést még a múlt évben elvégezték, az idén került sor a felső szint, vagyis az emelet nyílászáró szerkezeteinek, ablakainak kicserélésére, végül a festés következett, melyhez mosható időtálló festéket használtak.

..-.-.-.-.-

Véradók kitüntetése.

A Vöröskereszt községi alapszervezete december 8-án tartotta taggyűlését, amelyen átnyújtották a Magyar Vöröskereszt által adományozott kitüntetéseket azoknak a véradóknak, akik önzetlen, térítés nélküli véradásukkal nagyon sok életet mentettek. A Kiváló Véradó arany fokozatát kapták: Dombi Lászlóné, Németi Bálintné, Szügyi István és Bárdos József. A Kiváló Véradó ezüst fokozatát kapták: Ludányi Lászlóné, Vízahányó Pálné, Nagy Antalné, Dufka Györgyné és ifj. Boros János. Bronz fokozattal tüntették ki Csapó Istvánnét és Debreceni Bélánét.

..-.-.-.-.-

Külpolitikai vitafórum.

Csanádpalota Nagyközségi Közös Tanács önálló TIT szervezete december 10-én külpolitikai vitafórumot rendezett az MSZMP házban. A nagyszámú hallgatóság kérdéseire Lantos István, az MSZMP városi bizottságának titkára, Kispál Antal, a Magyar Televízió dél-alföldi körzeti stúdió vezető helyettese és Perényi István újságíró válaszolt. A fórumot Megyesi István, a helyi pártbizottság titkára értékelte és örömet fejezte ki afölött, hogy itt az ország "perifériáján" ilyen magas szintű előadások megtartására kerülhetett sor.

"A nők szerepe a társadalomban" címmel Szabó Jánosné, a Csongrád megyei Tanács elnökhelyettese tartott értékes TIT-előadást december 15-én a Kelemen László Művelődési Ház nőklubjának foglalkozásán.

.....

Gondoskodás az idős emberekről.

Az elmúlt karácsonyon is gondoskodtak az idős emberekről. A Szabadság MGTSZ-től ajándékesonagokat kaptak a szeretet ünnepe alkalmával. A Nagyközségi Közös Tanács minannyijuk részére ötszáz-ötszáz forint szociális segélyt juttatott. Ezenkívül az öregek napközi otthonában - mint minden évben a nevelőotthoni gyermekek látogattak el és karácsonyi énekekkel, népi játékokkal kedveskedtek az idős embereknek.

.....

ÁFÉSZ küldöttgyűlés. Csanádpalota és Vidéke ÁFÉSZ igazgatósága az alapszabály rendelkezéseinek megfelelően december 18-án küldöttgyűlést tartott a Fényes étteremben. Az értekezleten a küldöttek részére juttatott irások beszámolót Németh Gyula elnöki tájékoztatója egészítette ki. Beszámolt a Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezetek IX. kongresszusának határozatairól, valamint ismertetést adott a Szövetkezet 1981. I-III. negyedévi tevékenységéről. A beszámolót több hozzászólás, javaslat követte.

.....

Időközi tanácstagi választások.

A Kelemen László Művelődési Házban január 24-én tartott időközi tanácstagi választáson a 15.sz. és a 35.számú választókerület jelöltjeire /Túri Jánosra és Szabó Istvánra/ szavaztak a szavazók.

.....

Tüdőszűrés. A Kelemen László Művelődési Házban január 24-től február 9-ig tüdőszűrést tartott a Csongrád megyei Tüdőszűrő Hódmezővásárhelyi Intézete.

TIT - közgyűlés.Csanádpalota Nagyközség TIT-szervezete

február 3-án tartotta közgyűlését a Kelemen László Művelődési Házban. A TIT Csongrád megyei elnöksége képviselőjében részt vett Dr. Kanyó Zoltánné, Simon Mihály és Dr. Tóth Ferenc, a makói múzeum igazgatója, a városi szervezet elnöke.

Molnár József megnyitó beszéde után Vágvölgyi Jánosné a TIT-szervezet titkára tartott beszámolót az elmúlt 5 évben végzett munkáról. Melynek értékelésére fel-szólaltak Dr. Kanyó Zoltánné, Antalné Agócs Mária, Posztós István, valamint Kovács Sándor a művelődési ház igazgatója.

A továbbiakban új vezetőséget és küldötteket választot-tak. Csanádpalota Nagyközség TIT-szervezetének elnöke: Posztós István, alelnöke: Molnár József, titkára: Vágvölgyi Jánosné.

Pámczél Józsefné

Termelőszövetkezetünk életéből

1981. november 27-én termelőszövetkezetünkön Ifjúsági Parlamentet rendeztek, ami három évenként szokott megrendezésre kerülni. Ezen a fórumon a fiatalok hangoztatják szavukat, elmondják véleményüket és problémájukat.

A hozzászólásokat, javaslatokat továbbítják az illeté-kesek felé.

Felvetődött, hogy a fiatalok letelepedését nagyban elősegítené a telepszerű építkezés, ha a községben már megépült volna a szennyvíz elvezető csatorna, abban az esetben az építkezés is megoldódna.

Felvetették, hogy a munkahelyi vezetők felelőségét, a munka megszervezését tartják legfőbb tényezőnek, hiszen most a nagy gépek korszakában egy traktoros jó vagy rossz munkája 250-300 ha-on míg egy agronomusé egy egész ágazaton belül eldönti a termésátlagok alakulását.

Örömmel mondhatjuk, hogy szövetkezetünk fiataljai aktívan részt vesznek a szocialista brigádmozgalomban, mely a szocialista együttélés jó előiskolája.

Vass Imréné
nőbiz. elnök

É L E T R A J Z

Czigány Margit, Hadobás Mihályné

Czigány Margit, született Lipsén egy Zala megyei kisközségben 1911-ben.

Ebben a faluban élt Czigány Margit 10 éves koráig.

Alig 5 éves volt, amikor ő lett Anna és Ilona hugának kis mamája, mert hogy anyját korán elvesztette. Etette, ápolta, a mezőn vezetgette két szegény testvérét - közben sirt, hogy ő miért nem ér rá játszani?

Apja csodálatos, nagyszerű, okos ember, tekintély volt a faluban. A földből amit ember kihozhatott ő kitermelte.

Három leányát szigorral, szeretettel nevelte.

Ellátta családját, főzött, mosott, ápolta őket, míg a háború 5 évre kiragadta családja köréből.

Margit naponta 3-km-re Szentadorjánra járt elemi iskolába.

A nagy domb, mely a két falut elválasztotta, sok megterhelést adott a kis táska cipelésénél - hát még a nagy téli hóban, fagyban, vízben, sárban!

Ott eleven éleseszű tanulónak bizonyult.

Apja elhatározta, hogy taníttatja gyermekeit, bárhogyan is.

Beiratta Margitot Szombathelyre a zárdába, polgáriba, mert közelebb nem is volt hova.

A rakoncátlan természet ölen élő, szabadságot kedvelő leány - igen nehezen alkalmazkodott a zárt élethez, a szigorú apácai rendhez.

Sok kedves borstörő tettei miatt gyakran megbüntették. Jelesen végzett. Így az általa imádott apja - Margit leány kérésére, Kőszegre, a Tanító Képzőbe adta 5 évre.

A szigor továbbra is fennállt. - Hosszú szoknya, állandó fekete harisnya, csikos és matróz blúzban kellett annak a leánykának járni, aki a vadvirágos rétek színeiben szeretett volna virulni. Szeretett öltözködni, titokban este diszesebben kiöltözött, a többi prepának is tetszett, - nevettek, kacagtak, míg a máter rajtuk ütött.

Apja többször kapott értesítést: "Margit leánya annyira eleven, hogy kénytelenek leszünk hazaküldeni!"

- De miért? - kérdezte az apja - ez tán csak nem bűn?

Eltekintettek.

5 kemény év pedagógiai képzése alatt minden szép szót, emberséget, tudományt, tudást elsajátított, magáévá tett. Csinos, jóalakú fess tanító néni lett. Lett volna. - Mikor oklevéllel 1933-ban a kezébe haza tért, úgy érezte Úvé a világ. Kis falusi gyermekeket fog tanítani, felemelni, felvilágosítani, megtanítja őket, hogy az életet tisztán kell látni. Elnyomás nélkül élni. Bigott nevelése ellenére a szabadságot hirdette, baráti körében és az ismerősöknek. Mi lett a további élete? Járt a állástalanok útját, ette továbbra is apja kevés kenyerét, mert hisz a 9 év taníttatási idő, az apák által kivetett havi 80 Pengő tartásdíj felemésztett mindent a családtól. Kellott volna állás de nem volt. Így Margit ingyen helyettesítette az egyik tanítónőt. Otthon hívta össze a kis nebulókat, külön tanította őket. Szindarabot tanított be, amit a pajtában adtak elő, a befolyó csekély összegről cipőt, ruhát vettek a szegény gyerekeknek. Igen sok nehéz nap volt ekkor életében. Egy ízben egy birtokos családhoz szegődött házikisasszonynak persze nem szívesen, de menni kellett. Élete legrosszabb korszakaként emlegette ezt az időt.

Margitot végre 1938. január 1-től Csanádpalotára helyezték, talán legmesszebb szülőfalujától.

Élete egyik legszebb, legboldogabb napja volt. Itt aztán kiélhette pedagógus tevékenységét. Igazi néptanító lett.

Ki ne ismerné Őt itt? Apraját, nagyját tanította, még az unokákat is 40 év alatt.

Imádta pályáját, egyenesen tanítónéninek termett.

Abban az időben a falu egyik vezetője azt mondta Margitról:

"Ha Czigány Margit ebben a rendszerben született volna - nagy-szerűsége miatt miniszterré nevelődött volna!"

Ő nem vágyott nagyra. Tanítani magas szinten mindenkit a legjobban. Nap-mint nap külön tanította azt a tanyasít, falusít, aki valakit nem értett, lemaradt. Mindenki egyforma volt előtte, de a szegényt külön segítette, megbecsülte.

Czigány Margit maradt Ő a falunak, bár férjhez ment, Hadobás Mihályné lett, két fiának igazi, szerető jó anyja. Szerette a falu. A felnőtt leányokkal délután és este foglalkozott.

1938-tól 1945-ig vezetője volt a csanádpalotai "Kalász" r. kat. leánykörnek. Szindarabot, táncot, éneket tanultak, tanított homezni, horgolni, szeretni, becsülni, munkálkodni. Lelkesedésből, a falu felemelkedéséért, a falusi gyerekek szeretetért tett mindent.

Ezt mindenki tudja a faluban, sokkal jobban mint ezt mi le tudjuk írni.

1968-ban június 31-én vonult nyugdíjába, de ez után is aktív közösségirányítója volt a falunak

Hosszan tartó betegsége alatt is szamosan felkeresték egy alkalommal nem hiányzott asztaláról a hála virága sem. Óriásit vesztett halálával a falu.....

De soha nem is felejtik, mert nem lehet elfelejteni.

Mindenki emlékét őrzi, és emlegetik az igazi "tanító nénijét".

Tisztelettel adóznak mindig sirjánál!

Zsiga Istvánné
Szántó Magdolna

Népdalok Bazsó Dénes gyűjtéséből:

1.

Ha kimegyek én a rétre kaszálni
Leülök a rend végére pihenni.
Rágyujtok a rövidszárú pipámra,
Rágondolok, az én kedves babámra.

Learatták már a búzát, az árpát.
Elvágták a kis pacsirta bal szárnyát.
Kis pacsirta a bal szárnyad neked fáj,
Fáj a szívem, mert a babám másra vár.

2.

Megy a gőzös lefelé,
Bodor füstje felfelé.
Bodor füstje felfelé.
Benne van egy regruta,
Ki van a szeme sirva,
Ki van a szeme sirva.

Isten veled édes rózsám utoljára
Majd látjuk egymást valahára.

Ne feledd a nevemet!
Én sem soha a tiedet,
Nem felejttem nevedet.

50. sz.

182.

10,0

14,0-

1982. július

P A L O T A I

K R Ó N I K A

A csanádpalotai Kelemen László Művelődési Ház honismereti
körének lapja

Honismeret, helytörténeti közlemények

Szerkeszti: Szerkesztő Bizottság

Lektorálja: Kiss Dezsőné

Borítólap: Vass Józsefné

Kiadja: Csanádpalota Nagyközségi Közös Tanácsának

Kelemen László Művelődési Háza

Felelős kiadó: Erdélyi Lajos m.b. igazgató

KÉZIRAT GYANÁNT

ISMÉT AZ ELSŐ MAGYAR KÖZSÉG
FELSZABADÍTÁSARÓL

A Hazafias Népfront Csongrád megyei Honismereti Bizottsága,
a Csongrád megyei Továbbképzési és Módszertani Intézet
és a Hazafias Népfront csanádpalotai Bizottsága 1982. május
11-én Csanádpalotán tartott honismereti napon elhangzottakra
próbálom ismertetni a megjelent írásokat az első magyar
község felszabadulására vonatkozólag.

Palotai Krónika 30. szám Bazsó Dénes írásából: 1944. szeptember 24-én 11 óra körül olyan telefonjelentés érkezett Palotára, hogy Battonya szilárdan a magyar katonaság kezén van. Pontosán 11 óra 25 perckor - a battonyai földes úton egy gépkocsiból orosz katonák ugrottak ki, majd Zelman féle malomnál szolgálatot teljesítő határőröket lefegyverezték és fogságba ejtették.

Csanádpalota község iratai 995/1945.: A makói pénzügyigazgatóság felé szóló jelentésben a község jegyzője jelenti, hogy Csanádpalota község 1944. szeptember 24. napján szabadult fel, az orosz csapatok ezen a napon vonultak be Csanádpalotára.

Csongrád megyei Hírlap 1969. szeptember 21.: A Szovjet Hadsereg 799. lövészezred Arzsancev őrnagy parancsnoksága alatt szeptember 24-én felszabadította Felmere, Pacsika, Magyar-Pécska, Szemlak, Csanádpalota községeket. /: Tanási Mihály összeállítása: Makó felszabadítása: /.

Csongrád megyei Hírlap 1969. szeptember 24-i száma közli: 1944. szeptember 24-én délelőtt 11 órakor szabadították fel a szovjet hadsereg katonái Csanádpalotát. /: Csanádpalota ünnepe! /

Csongrád megyei Hírlap 1969. szeptember 25.: Zászlódiszbe öltözve köszöntötte Csanádpalota felszabadulásának negyedszázados évfordulóját. Csongrád megye elsőként felszabadult /Csanádpalota/ község tegnap /1969. szeptember 24./ ünnepelte negyedszázada történt újkorszakát.

Tiszatáj 1969. októberi száma, Péter László összeállításában
olvasható: 1944. szeptember 23. A 2. Ukrán Front 18. önálló
harckocsi-hadtestének három tankból álló földerítő szakasza
Birjuhov hadnagy parancsnoksága alatt délelőtt fél 11-kor
Battonya térségében átlépte a magyar határt, a községbe
azonban nem hatolt be.

Szeptember 24. A szovjet csapatok felszabadították az
első magyar községet: Csanádpalotát, Királyhegyest, Földeákot.
Délmagyarország 1969. október 11. 1944. szeptember 23-án
délelőtt fél 11-kor Battonya térségében magyar földre lépett
az első szovjet katona. /: Péter László : A 799. Lövészezred: /

Délmagyarország 1969. október 11. Szeptember 23-án a Mali-
novszkij marsall vezette 2. Ukrán Front harcosai Battonya
térségében átlépték hazánk határát, 24.-én felszabadították
az első magyar községet Csanádpalotát /Az MSZMP Szeged
Városi Bizottsága és Szeged mj. Városi Tanácsa Szeged felsza-
badulásának 25. évfordulója alkalmából ünnepi levélben kö-
szöntötte - az egész város lakosságát. A levél kivonatos
ismertetése. /

Szegedi napvilág Szeged 1969. november 10. Az 53. hadse-
regnek 57. lövész hadteste és a 18. harckocsi hadtest felde-
ritő osztaga Birjuhov hadnagy parancsnoksága alatt /1944./
szeptember 23-án reggeli órákban magyar földre lépett Batto-
nya délkeleti szélén fekvő erdőcske területére.

Tóth Sándor: A felszabadító harcok krónikája, Szeged 1969.
november 30. /1944./ szeptember 24-én a 228. hadosztály dél-
előtt fél 11 órakor benyomult Csanádpalotára és a községtől
2 km-re fekvő Nagylak vasútállomásig terjedő vonalat érte el.
Ezen a napon kora délutáni órákban a 203. hadosztály egyik
ezrede felszabadította Elek községet is.
Szeptember 25-én a hadtest csapatait 16 ellenlökés érte,
ezért a hadosztály Csanádpalotáról ideiglenesen visszavonta
erőit. Másnap azonban a szovjet csapatok megújították a

a támadást és Csanádpalotával együtt Makót is felszabadították, ekkor vonultak be a szovjet csapatok Battonyára is.

Tóth Sándor alezredes 1974. október 28-án Bazsó Déneshez írt leveléből: --- Battonya község /1944/ szeptember 26-án szabadult fel, lakói azonban már 23-át felszabadulásuk dátumának tekintik. Egyébként nem Csanádpalota szabadult fel véglegesen, hanem Elek. Csanádpalotát a szovjet csapatok szeptember 25-én kénytelenek voltak kiüríteni és 26-án vették újból birtokba Battonyával együtt Makót is. Elekre szeptember 24-én a déli órákban vonultak be.

Igazság az, hogy három magyar község is elsőnek mondhatja magát. Battonya, ahol elsőként léptek magyar földre, Csanádpalota emelnek területére elsőként érkeztek és Elek, melyet elsőként szabadítottak fel a szovjet csapatok.

Palátai Krónika 21. szám. Komoly Pál írásából:

A Békés és Csongrád megyei Népfront Honismereti Bizottsága 1969-ben kidolgozott program szerint Battonya községben tartják a felszabadulási ünnepséget, mivel a Vörös Hadsereg katonái elsőnek Battonyánál lépték át a román-magyar határt.

Komoly Pál
Szeged

LETÜNT VILÁG /folytatás/

2./ Napszámosok.: A községben mindazok a családok napszámból és részesművelésből éltek, akiknek nem volt földjük. A napszámosok "látástól" vakulásig" dolgoztak. Gazda a napszámosok munkadíját részben pénzben, részben terményben fizette ki. A részes-művelés azt jelentette, hogy pl. a kukorica vetésből a termés behordásáig, a termés 1/4 vagy 1/3-ad részéért minden munkát elvégeztek.

- 3./ Béresek, kanászgyerekek: Azok a módosabb tanyásgazdák, akiknek annyi földjük volt, és annyi állatuk, hogy megművelni, illetve gondozni családtagjaikkal nem győzték; bérést, és kanászgyereket fogadtak. A béresek munkaköre a földművelésen kívül, a nagyobb állatok gondozása volt. A kanászgyerek feladata, főleg a tehenek, disznók, libák legeltetése, etetése volt. Aratáskor ő terítette a kéveköteleket, a kévéket keresztbe hordta, és ősszel a kukoricafosztásban is részt vett. Általában egy évre szerződötték. Bérük: kevés pénz, ruha, bakancs, csizma és gabona volt. Naponta háromszor étkeztek. Legtöbb helyen a gazdáékkal egy asztalnál fogyasztották el azt az ennivalót, amit a gazdák is. Tudok azonban egy pár olyan gazdát is, akiknél a béresnek, kanászgyereknek külön ételt főztek, és külön helyiségben fogyasztották el az ennivalójukat. Ugy emlékszem, hogy minden héten egy napra, szombaton vagy vasárnap hazamehettek "tisztálkodni" azaz lemosakodni, és fehérneműt váltani. A lelencek persze nem mehetek haza. A gazdánál a béresek, kanászok az istállóban aludtak.
- 4./ Gyári munkások. Amikor a múlt század utolsó évtizedeiben Mezőhegyesen cukor-és kendergyár épült, valamint Nagylakon kender és lengyár, a csanádpalotai földnélküli családok, és azok felnőtt leányai, és fiai itt is találtak munkát. A nagylaki kendergyárhoz naponta hajnalban indultak gyalogmunkába, és a munka elvégzése után este jöttek haza. Naponta kétszer megtették 6 km.-t. Ősszel, amikor Mezőhegyesen beindult a cukorgyár ide is gyalog mentek, és jöttek haza a munkások, csak nem naponta, hanem hetenként egyszer, mivel a távolság 10 km. Szombaton délután, amikor a gyár leállt, a munkások összegyűltek és gyalog indultak haza. A két település között földút volt, ezért esős időben nem ezen az úton jöttek, hanem a vasúti mellet a kavicsos párkányon.

Vasárnap este az anyák, vagy feleségek megtöltötték az 1-2 bőrbakót kenyérrel, szalonnával, füstölt hussal, krumplival, hagymával stb., hogy egy hétig legyen a férjüknek illetve gyermeküknek mit enni.

Barakban laktak, itt főzték meg az ennivalójukat, itt is aludtak, pokróccal takaródtak.

5./ Inasok: /ipari tanulók/: Általában 3 évig tanulták a mesterséget, utána mesterek előtt vizsgát kellett tenniük, így lettek segédek. A segédek munkájuk után már fizetést is kaptak. Ha pedig letették a mestervizsgát, iparendélyt kaptak és üzletet vagy műhelyt nyithattak.

Az iaprai tanulók szülei a mesternek tandíjat fizettek. Ha nem tudtak fizetni akkor a felszabadult inas, vagyis már segéd még egy évet köteles volt a mesternek dolgozni.

Az ipari tanulók többsége a szüleinél lakott és ott étkeztek. A mesternél főleg a kelenc /mai állami gondozott/ kanoncok laktak és étkeztek. Inasiskolába 3 évig járniuk kellett, minden héten 2 délután, mivel inasnak 2-3. elemű iskolával is fel lehetett venni. A tudáshiányt így pótolták. Az inasévek alatt, a mesternél házimunkát is kellett végezniük pl. mosáshoz vizet hordani, fát vágni, kisgyermekre vigyázni stb.

/folytatása következik/

Bazsó Dénes

PALOTA RÉGI ÉEETÉBŐL

A megyságos ur a hintó hátsó üléséről oda szólt a kocsisnak:

- Állj meg!

Mikor a kocsis megállította a lovakat, a megyei ut mellett legeltető kanászra szólt:

- Hány sertésre vigyázol?

A kanász az uraság felé fordult:

- Számolja ha tunni akarja... Három öreg, hat anyányi, kilenc kéksebb, hat parányi, no meg a Faró hatodmagával, asztány a kettő kanyi.

A nagyságos ur egy ideig gondolkodott, majd rászolt a kocsisra:

- Hajts!..... Ez a gyerek értetlenül beszél, aztán meg számolni se tud.

És igaza volt. Csak tizig tudott számolni, így a nagyságos urnak kellett volna összeadni, ami után az eredmény 32 lett volna.

-o-o-o-o-o-

Ugyancsak a nagyságos ur kíváncsiskodott, amikor a falka birkára vigyázó gyerekeknek odaszólt:

- Hány darab birkára vigyázol?
- Azt nem tudom - mondta a gyerek -, de ha a nagyságos ur tud számolni adja össze. Van két tokjó, meg négy berge, öt ürü van meg egy kerge, van egy pergős, négy kolompos, aztán a kos az a lompos.
- Hát ez a gyerek is olyan buta, mint az a kanász.

A kocsis hátrafordult:

- Nagyságos uram, nem a gyerekek a buták, hanem mi nem adtuk össze a felsorolt állatokat.

-o-o-o-o-o-

KÖZSÉGI IRATOKBÓL

Tenyésztetik e a községben lud, kácsa és tyuk. Ha igen, akkor hány darab lehetett mindenikből külön-külön 1856?

Tenyésztetett 1856 tyuk, mintegy 2.000 kácsa, 1000 és lud 3000.

Találtatnak-e a határba sorfaültetvények az utak mellett, ha igen hány ölnyire terjedhetnek és miféle fák szoktak ültetni?

- A sorfák az utak mellett találtatnak s mintegy 600 öl hosszant terjednek, leginkább akácfák ültetteknek.

Mi volt egy kathold földnek a haszonbére 1856-ban és mennyibe került a munkáltatása?

- 1 kath. föld haszonbére 10 pengőforint, bemunkálása 14 pengőforint.

A.P.K.

A MIHASZNA! /régí történet/

Az urnő kihirdette a faluba, hogy 4 ember jelentkezzen a kastély kertjében, de kapát is vigyenek. Amikor a 4 ember elindult az uradalom felé, Gógyós Gergő arról beszélt, hogy ha a nagyságos asszony a kertajtóban eléjük tartja a kezét: meg kell csókolni, mert ha nem, akkor azt elzavartatja az uradalomból.

Erre a Makacs Miska is megszólalt.

- Mán pedig én nem csókolom meg a nagyságos asszony kezét, mer az a kéz engem nem etetett, nem gondozott, de még csak meg se simogatott!

Gógyós ismét megszólalt:

- Ne marhulj mán meg, mer akkor okosabban teszed, ha ki se gyűsz.

- No, majd láttjuk - mondta Makacs.

Amikor elhaladtak a kastély kertkapuja előtt, a nagyságos asszony felkiáltott:

- Álljanak meg!.... Az a hátulsó mihaszna ember álljon elé!....

Mondja maga senkiházi, miért nem csókolja meg a kezemet?

- Nagyságos asszony - mondta Makacs- ugy érzem, hogy heptika kerülget, osztán nem akartam, hogy ez a nagyon csunya, átkozott betegség a nagyságos asszonyra ragadjon.

Erre a nagyságos asszony elkiáltotta magát:

- Maris hozz ennek az áldott jó embernek egy széket, azután szaladj az iszópánhoz és mond meg neki, hogy az én parancsomra fogasson be egy kocsiba és arra tegyenek egy köből buzát, egy köből kukoricát, egy köből árpát, meg egy oldal szalonnát és vitesse evvel a jó emberrel a lakására.

Gógyósék összenéztek:

- Te, ez nem is olyan hülye, mint ahogy, mire gondoltuk, pedig most lett volna először az uradalomba.

A GYÜJTEMÉNY SZORGALMAZÓI

Asztalos Lászlóné, Apró Viktória a Parasztszövetség 1941. évi működéséről kiadott leírást adományozott.

-o-

ifj. Ádók István az 1942-ben működő szövetkezeti téglagyár tagkönyvét adta.

-o-

Tari Antal Ibolya u. 12. egy régi vadászöltényfelujítót, egy nádvarró tűt és egy pálinkás butéliát.

-o-

Zelenák György Kelemen tér 10. egy régi petróleumos lámpát.

-o-

Mészáros Sándor Diófa u. 17. egy régi fanyelű budlu bicskát adományozott. Voltak akik nyagdasága miatt "guci" nevezővel emlígették. Abban az időben az ilyen budli volt a legolcsóbb zsebkész.

-o-

Szabó István r. zászlós egy régi gémeslővel használt kanalas szalagot adományozott. Ezt a nyári legelővön élő állatok vízhozására használták és így nem kellett "vedrezni".

-o-

Baranyi György Fürts u. 12. egy mult századbeli kévehányó, kettő ágú kovácsolt villát és egy elvonatató "patyíngot".

özv. Kovács Marcellné, Lenin u. 10. 4 kötet régi történelmi könyvet adományozott.

-o-o-o-o-

JELENÜNK KRÓNIKÁJA

A Csillagórs május 14-én kellemes szórakozásban részesítette a Nyugdíjasklub tagjait. Népdalokat és verseket mondtak a nyugdíjasok szórakoztatására: Szabó Ágnes, Molnár Krisztina, Szabó Hajnalka, Földi Judit, Szügyi Éva, Halász Éva, Figura Zsuzsa, Dunai Mónika, Forgács Ilona, Kősasvári Emese.

Vezetőjük a közéleti tevékenységéről ismert Szügyi Andrásné tanárnő.

-o-

Örömmel olvastuk a Csongrád megyei Hírlap 1982. május 18-án megjelent számában, hogy a TIT kiyáló dolgozója kitüntetésben részesült Vágvölgyi Jánosné tanárnő.

-o-

A gyermekek jelmezes bálja: A Kelen László Művelődési Házban február 21-én tartották a gyermekek hagyományos, jelmezes farsangi bálját. A bála a karnevál hercege és udvarhölgyei nyitották meg. Majd 86 egyéni és csoportos jelmezek felvonulásában derült és gyönyörködött a közönség. Az ötletesebb jelmezeket a zsűri értékes díjakkal jutalmazta. A közönség szavazatát nyerte az Onedin család jelmeze. Külön díjat kapott: a kócbabák, a kacórkirály, a virágárus és a holland kislány.

Első díjat nyert: a Kakas, Döbrögi és Ludasmatyi, a pompon, második díjat nyert: a törpe és a kuka. Harmadik díjat nyert: a Forgó Morgó, a néger baba. Negyedik díjat nyert: a ravasz róka, a pólyásbaba. Ötödik díjat nyert: a kéményseprő, az erdész nyúl. A díjakon kívül mindegyik jelmezt csokoládéval jutalmaztak.

NYUGDIJASKULC MÜSORA: A Kelemen László Művelődési Ház nyugdíjas-klubja Markovics Gézáné irányításával március 15-én műsoros estet rendeztek a nyugdíjasok és a makói nyugdíjasklubból érkezett vendégek részére. A műsoros esten megjelentek a Hazafias Népfőnt Nagyközségi Bizottsága nevében Asztalos P. Kálmán és Markovics Gézáné köszöntötték. A rendezvényen fellépett a művelődési ház gyermek citerazenekara Benke Marcell vezetésével. Nagy György és Alapi Lászlóné előadták: Karl Valentin: A kalaposnál című darabját. Spálóczi Kálmán és Alapi László előadták Tabi László: Ilyenek a nők és a tökgyalu című monológját. Markovics Gézáné vidám sanzónjaival, Kocsis János szebbnél szebb magyarnótáival, Alapi Lászlóné és Spálóczi Éva pattogó ritmusú cigány táncokkal teremtettek nagyon jó hangulatot és szereztek örömet az idős embereknek. A rendezvényt anyagilag támogatta az ÁFESZ, a Szabadság Mtsz és a Hazafias Népfőnt Nagyközségi Bizottsága, akiket ezuton is elismerés és köszönet illet.

—O—O—O—O—O—

Vöröskeresztes taggyűlés: A Vöröskereszt csanádpalotai Nagyközségi alapszervezete március 16-án vezetőségválasztó taggyűlést tartott. Elnökké Tóth Tamás gyógyszerészt, Titkárnak: Czabarka Andrásné választották. A vezetőség további tagjai: Horváth Gyuláné, Fodor Gyuláné, Dinnyésné Sipos Erzsébet, Pánczél Józsefné, Csapó István né, Kiss Dezső és Debreczeni Béláné.

—O—O—O—O—O—

VÉRADÁS: A makó Vértranszfúziós Állomás március 25-én véradó napot tartott a Kelemen László Művelődési Házban, melyen negyvennyolcan jelentek meg. A Szabadság Mtsz. dolgozóin kívül részt vettek azon az ÁFESZ, az Ipariszövetkezet /KTSZ/, a TÖMCI, a Nevelőotthon, a Sütőipar, az Általános Iskola, az Öregek Napközi Otthona, valamint a MÁV dolgozói, szocialista brigádjai.

ÁFESZ KÜLDÖTTGYÜLÉS: Csanádpalota és Vidéke Általános Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet igazgatósága az alapszabály rendelkezéseinek megfelelően március 19-én küldöttgyűlést tartott a Fényes Étteremben. Az értekezleten a küldöttek részére juttatott írásos beszámolót Németh Gyula elnöki tájékoztatója egészített ki. A tájékoztatót több hozzászólás, javaslat követte.

-O-O-O-O-

A TIT-KLUB március 30-i foglalkozásán a genetika és a jövő embere címmel rendkívül érdekes, tanulságos előadást tartott Kisszeli György professzor.

-O-O-O-O-

Április 4-i Ünnepség: Április 3-án a Kelemen László Művelődési Házban Papp Sándor szegedi festőművész alkotásaiból rendezett, emlékkiállítást Szelesi Zoltán művészettörténész nyitotta meg. Ugyancsak április 3-án rendezték meg a díszítőművészeti szakkör kiállítását is. A művelődési ház nőklubjának és a Szabadság Műsz. nőklubjának a tél folyamán készített népi himzéseit mutatták be a közösen rendezett kiállításon, Vágvölgyi Jánosné szakkörvezető irányításával. Kiállítást rendezett a modellező szakkör Gyeszat Zoltán tanár vezetésével és a honismereti szakkör Asztalos P. Kálmán vezetésével. A szakkörök kiállításait Kovács Gábor a HNF Nagyközségi Bizottságának titkára nyitotta meg, amelyen megjelent Sarró Ferenc az MSZMP Makó Városi titkára, Bakos Zoltán a Városi Tanács elnökhelyettese és Megyesi István a csanádpalotai Pártbizottság titkára.

A kiállítást követően a tömegszervezetek koszoruzást tartottak a Felszabadulási Emlékműnél. A nagyközség párt, állami, gazdasági és tömegszervezeti egységeinek vezetői helyezték el a megemlékezés és a kegyelet virágait az emlékműnél. Majd a Kelemen László Művelődési Házban rendezett ünnepségen vettek részt a község vezetői és dolgozói.

A Himnusz elhangzása után a megjelenteket és az elnökségben helyet foglaló vendégeket Megyesi István a Nagyközségi Pártbizottság titkára köszöntötte. Ünnepi beszédet Sarró Ferenc mondott. Felszabadulásunk 37. évfordulója tiszteletére rendezett megemlékezés az Internacionálé hangjaival zárult.

Az ünnepi est további részében kulturműsor szórakoztatta a közönséget. A mintegy száztagú Ülési népi táncsoport színpompás, hangulatos táncában gyönyörködhetett a közönség, amely az ország különböző tájairól bemutatott táncokat nagy tetszéssel, kitörő tapssal fogadott.

—O—O—O—O—O—

ELNÖKSÉGI ÜLES: Április 7-én a Kelenen László Művelődési Házban a HNF Nagyközségi Bizottsága ülést tartott Kovács Gábor HNF titkár elnöklétével. A HNF Nagyközségi Bizottságának titkára ismertette a testület éves munkatervét. A beszámolóhoz hozzászóltak és javaslatokat tettek: Oláh Sarolta, Gál László, Gila Mihály, Asztalos P. Kálmán, Kriván Lajosné, Kriván Mihályné.

—O—O—O—O—O—

Irodalmi est: Április 7-én a Kelenen László Művelődési Házban József Attila estét rendeztek. Közreműködött: Teszári Gábor előadóművész.

—O—O—O—O—O—O—

"SZINES SZÖTTES MŰSORA: A csanádpalotai nyugdíjasklub vezetőjének - Markovics Gézáné - szervezésében alakult "Színes szöttes" népi együttes április 26-án a makói nyugdíjasklub meghívására nagysikerű műsort adott a makói József Attila Művelődési Központ és Uttörőházban.

A több mint kétszáz nyugdíjas szórakoztatására a műsorban felléptek a Kelemen László Művelődési Ház gyermek citerazenekara Benke Marcell vezetésével. Antal Béla előadta: Zelk Zoltán: Mindenki dalolt című versét és a Halálra táncoltatott lány székely népdalladát. Asztalos P. Kálmán népmeséket adott elő. Alapi Lászlóné és Alapi László előadták Karl Valentin: A pályaudvaron című vidám jelenetét. Pláum József harmonika számokat adott elő. Markovics Gézáné sanzonokat, magyarnótákat, Kocsis János magyarnótákat, csárdásokat énekelt. A nagyszerű, vidám hangulatu műsort Spalóczy Éva és Alapi Lászlóné cigánytánca zárta. Közreműködött a Fényes Vendéglő zenekara.

-o-o-o-o-

Május 1-i ünnepség:

Zenés ébresztőre és ragyogó napsütésre ébredt a község lakossága május elsején. A fellobogózott irodáknál gyülekeztek a dolgozók és 9 órakor megindult a színpompás - táblákkal, zászlókkal, virágokkal feldíszített - menet. A felvonulókat a művelődési ház előtt díszelnökség köszöntötte. A sportpályára elsőnek az óvodások, kisdobosok, úttörők, néptáncosok színes csapata érkezett nevelőikkel, tanáraikkal. Őket követte a napközi otthon öregjeinek, az orvosi rendelőnek, a nevelőotthonnak, posta, TÖMCI, a ZÖLDÉRT, az ÁFÉSZ, az Ipariszövetkezet, a Szabadság Mgtisz dolgozóinak hosszú menete. A felvonulás végétével a sportpályán Németh Gyula PB. tag ünnepi beszédet mondott. Az ünnepi köszöntőt követően vidám majális kezdődött. Az óvodások és az iskolások vidám műsorral, táncokkal, majd játékos vetélkedőkkel szórakoztatták a közönséget. Az ünnepi hangulat biztosítása érdekében a Tsz sátrainál bográcsokban főzték a finom pörköltet. Az ÁFÉSZ konyhájában hurka, kolbász, vöröslé, sör, üdítő italok várták a majális résztvevőit. A gyermekeknek pedig cukorkákkal, játékokkal szereztek örömet az ÁFÉSZ sátrai.

HONISMERETI NAP: A Hazafias Népfront Csongrád megyei Honismereti Bizottsága a Csongrád megyei Továbbképzési és Módszertan Intézet és a Népfront helyi Bizottsága május 11-én honismereti napot rendezett a Kelemen László Művelődési Házban, a megye honismereti aktivái és a szakkörök vezetői részére Dr. Juhász Antal a Népfront megyei Honismereti Bizottságának elnöke bevezetőjében elismeréssel szólt a községünkben folyó honismereti munkáról. Majd Asztalos P. Kálmán, a honismereti szakkör vezetője ismertette a szakkör megalkulásának körülményeit és jelenlegi tevékenységét.

Radocsi Ferenc a Módszertani Intézet főelőadója elmondta, hogy a jövőben az ifjúságot jobban igyekeznek majd bevonni a honismereti munkába. Sürgette a szakkörök, az iskolák, a népfront, a művelődési házak együttműködését és a közös munkaterv, programok kidolgozását.

-o-o-o-o-o-

SZINJÁTSZÁS: A Kelemen László Művelődési Ház színjátszó csoportja május 23-án sikerrel mutatta be Eötvös József: Éljen az egyenlőség című 3 felvonásos vígjátékát. Szereplők: Nagy György, Alapi László, Nyerges Sándorné, Kocsis Ildikó, Szügyi László, Sütő Irén, Bozsik László, Kovács Sándorné, Vass Sándor, Erdélyi Lajos, Szügyi János, Ádók István, Oláh Zoltán, Szikszai István, Gémes Mihály, Kanton László és Kovács Sándor. A darabot Erdélyi Lajos rendezte,

-o-o-o-o-o-o-

Tornabemutatót tartottak május 23-án az iskolai sportudvaron. A zászlókkal felvonuló úttörők és kisdobosok a Himnusz elhangzása után megkezdték tornabemutatójukat. Először a legkisebbek, zászlókkal színes szalagokkal, kendőkkel bemutatott gyakorlata volt, a szülők és a nagyszámu közönség tetszésére. Majd az úttörők karika és labda gyakorlata, valamint a jelmezes kardvívók mutatványai következtek. Nagy derűtséget váltott ki a nyolcadikosok "Nosztalgia" száma, amelyben az 1910-es évek sport divatját mutatták be. Ugyancsak nagy tetszést váltott ki a nyolcadikos lányok vidám tviszt és egyéb táncszámai.

A komolyabb számokban bemutatták a karate fogásokat is. Az iskolák közös tornagyakorlatával ért véget a kétévenként megrendezésre kerülő, ünnepélyes torna-bemutató.

.-.-.-.-.-

Uttörőavatás. A nemzetközi gyermekév alkalmával a Hazafias Népfront Nagyközségi Bizottsága és a KISZ bizottság közösen utcai rajzversenyt szervezett. A versenyen az iskola 74 tanulója vett részt. A nemzetközö gyermekév alkalmával május 30-án tartották a kisdobosok és uttörők avatását a szülők, avatószülők és sok érdeklődő jelenlétében. Az avatás után a makói uttörőelnökség nevében emlékjelvényeket adtak át az uttörőmozgalom hosszú ideje tevékenykedő pedagógusoknak: Kiss Dezsőné, Vágvölgyi Jánosné, Mráz György "30 év az uttörőkért", Gyeszt Zoltán és Vámos Mátyásné "20 év az uttörőkért" Kruzslicz Lászlóné "15 év az uttörőkért" emlékjelvényt kapta. A jó munkáért több uttörő is elismerésben részesült. A makói uttörő elnökség dicsérő oklevéllel tüntette ki Fejes Ferencét. A pedagógus nap alkalmával kitüntetésben részesült: Kállai Istvánné és Fejes Ferenc.

Múzeum látogatás. A Kelemen László Művelődési Ház nyugdíja klubja május 21-én meglátogatta a makói József Attila múzeumot. Május 30-án a Nyugdíjas klub kirándulást tett Békéscsabára, ahol a Munkácsy múzeumot látogatták meg. Innen Szarvasra látogattak, ahol az arbarétumot keresték fel. Ezután Békésszentandrásan a Körös vízduzzasztójánál időztek, majd a híres-nevezetes kondorosi csárdába tértek be.

Ifjúsági Vöröskereszt szervezet Csanádpalotán.

Az iskolai ifjúsági Vöröskereszt szervezet vezetője Kiss Dezső tanár, aki kezdettől /1954-55-től/ mozgalmi feladatának tekintette a gyermekek vöröskeresztes tevékenységre való nevelését. Kistitkára Csapó Szilvia nyolcadikos tanuló volt. Kisebb gyermeknél a fogászati ellenőrzéssel és a testápolással való neveléssel kezdődik a szervezeti tevékenység. Minden osztályban tisztasági felelősöket neveznek ki. A kisdobosok közül is, az uttörők közül is, akik rendszeres tisztasági ellenőrzést végeznek és pontozással döntenek az eredményeket. Akik ezen az iskolai házi vetélkedőn a legjobb eredményeket érik el, azok jutnak tovább a városi majd a megyei vetélkedőre. Ahol elméleti és gyakorlati feladatokat kell megoldaniuk. A nyolcadikosok az anatómiát és az elsősegélynyújtást is tanulják. Feladatuk a környezet védelem, a tisztaság megőrzése, de segítséget nyújtanak idős, rászoruló öregeken is.

Az ifjúsági Vöröskereszt szervezet - a négy tagú egészségügyi zsüri bírálata szerint - 1980-ban és 81-ben a fogászatban városi első helyezést értek el, a megyeiben a negyediket. A 81-ben és 82-ben harmadik helyezést értek el az elsősegély nyújtó versenyben.

Nyelcadikosok ballagása:

Június 11-én befejeződött az 1981/82-es tanév.

A csanádpalotai általános iskola végzős tanulói június 12-én búcsúztak el iskolájuktól.

Az idén 54 tanuló lépte át az iskola küszöbét.

A 8/a osztályfőnöke Bozóki Mária tanárnő, a 8/b osztályfőnöke Kiss Dezső tanár volt.

A ballagási ünnepség a Kelenen László Művelődési Házban került megrendezésre.

A Himnusz és a köszöntő vers elhangzása után
Kiss Dezsőné az iskola igazgatója búcsúztatta a
nyolcadikosokat.

A hagyományokhoz híven a nyolcadikosok átadták
a csapatzászlót a hetedik osztályosoknak.

A Szózat hangjaival zárult a rövid ünnepélyes
műsor.

Pánczél Józsefné

Népdalok Bazsó Dénes gyűjtéséből:

1. Rózsa között, rózsa között, En ültettem a rózsafát,
Kisütött a Holdvilág. Más szedi a rózsáját.
Terád sütött, terád sütött Más karolja az én babám
Egyetlen egy gyöngyvirág. Karcsú, ringó derekát.
2. Harmatos a kukorica levele,
Ráhajlik a kis kalapom szélére.
Bogár, bogár rágyjad le a levelét,
Hagy nézhessem a babám két gyöngyszemét

1982. október

P A L Ó T A I

K R Ó N I K A

A csanádpalotai Kelemen László Művelődési Ház honismereti
körének lapja

Honismeret, helytörténeti közlemények

Szerkeszti: Szerkesztő Bizottság

Lektorálja: Kiss Dezsőné

Borítólap: Vass Józsefné

Kiadja: Csanádpalota Nagyközségi Közös Tanácsának
Kelemen László Művelődési Háza

Felelős kiadó: Erdélyi Lajos m.b.igazgató

KÉZIRAT GYANÁNT

6./ Kisiparosok. A kisiparosok műhelye a saját házukban, vagy bérelt épületben volt.

Századunk I. II. III. évtizedében több asztalos, ács, bádogos, bognár, borbély, cipész, géplakatos, hentes, kovács, kőműves, mészáros, molnár, pék, szabó és varrónő működött Csanádpalotán. Ugy emlékszem, hogy csizmadia, cukrász, juh-vágó, köteles, kútfúró, órás, papucsos, szijgyártó, szücs és takács csak egy-egy volt a községben.

Ezeken kívül általuk házilag készített cukorkát árult piacokon Halász Albertné /Anica néni/, Oláh Ödönné és Viloff Istvánné. Anica néni vasárnap délután a főutcán is árulta a cukorkáját, az ott sétáló fiataloknak, gyerekeknek.

A kisiparosok között csak két izraelita volt; Braun Márton szabó mester, és Lőwi Jenő bádogos.

A kisiparosoknak jól felszerelt műhelyeik voltak, és pontos, tökéletes munkát végeztek, mert versenyben álltak egymással. A hanyag munkát végző kisiparossal nem dolgoztatott senki.

7./ Kiskereskedők. A kiskereskedők jelentős része izraelita volt. Pl. Grósz Mórnak a mai TÜZÉP-telepen fatelepe, kenyér-sütödéje és tarhonyagyára volt. Seres Ignácnak a Kálmány Lajos u. 5. sz. alatti házában italmérése, vejének Raab Adolfnak ugyanitt vegyeskereskedése volt. Mellette lakott Kelner Jakab, akinek a mai Fényes vendéglő helyén volt nagy-kiterjedésű vegyeskereskedése.

Lőwi Herman Marx u. 16 szám alatt lakott, tollkereskedése volt.

Grósz Poldinak Lenin u.5.szám alatt italmérése volt.
Grünberger Sándor vegyeskereskedése Lenin u.15 szám
alatti házban volt.

Rósenberg Sámuelnek a Tolbuchin utca közének a sarok-
házában textil és vegyeskereskedése volt. Mellette lévő
sarokházban Schönfeldné kész cipőket árult,nemcsak az
üzletében,hanem a piacokon,és vásárokon is.

Földműveléssel egyetlen egy izraelita család sem foglalkozott.

Leipnik Ede gabonakereskedőnek volt ugyan földje,tanyával,
de vagy béresekkal műveltette,vagy haszonbérbe kiadta.

Számításon szerint a századunk első évtizedeiben Csanádpalo-
tán az izraeliták száma 40-50 között ingadozott.

Ebben a számban nemcsak a családok,hanem a családtagok is
benne vannak.

Templomuk,a Marx u.5 számú ház volt.A II.világháború után,
az internáló táborból csak hárman jöttek vissza:

Braun Adél,Raab Margit,Kellner Ferenc.

Ugy tudom,hogy mind a három Budapestre költöztek.

Nem izraeliták tulajdonában volt még két fatelep,több
vegyeskereskedés,főleg kis szatócs-bolt,italmérés,gabona-
kereskedés.

Ugy emlékszem,hogy a 20-as évek második felében nyílt meg,
illetve létesült a Hangyaszövetkezet.

Vegyesboltja a mai Vasbolt helyén volt, az italmérése pedig a cukr-
cukrászda helyén.

A kiszolgálás igen udvarias volt.

A megbízható embereknek hitelbe is adtak árut. A gyermek vevő
pedig kapott egy szem cukrot, hogy máskor is odamenjen
vásárolni.

Ifjúkoromban a Kellner féle bolt előtt mentem el,egy alkalom-
mal. A boltajtóban állt a velem majdnem egyidős Kellner
Ferenc.

- Szervusz,gyere be,- mondta -, új ingek érkeztek,nézd meg!

- Most nincs nálan pénz,majd legközelebb.

Karomnál fogva behúzott az üzletbe, és rászólt a segédre,
hogy az új ingeket rakja ki a pultra.

- Na mit szólsz hozzá,ugye szépek?

- Szépek,különösen ez tetszik nekem.

- Segéd úr! Ezt az inget azonnal csomagolja be!

- De Feri nincs pénzem.

- Nem érdekel, majd elsején, ha a fizetésedet megkapod, kifizeted az árát,

A hónóm alá dugta. Inggel távoztam a boltból, pedig nem volt szándékomban venni. Persze a következő hónap elsején kifizettem az árát.

Az áruknak nem kötött, hanem szabad áruk volt, főleg a textil, cipő, edény stb. árucikkekénél. A kereskedő mindig az árú legmagasabb árát kérte a vevőtől.

A vevő gyakran csak a kért ár felét igérte. Alkudozás alakult ki közöttük, végül megállapodtak egy középárnál.

A kereskedő, az árú legalacsonyabb árát, betűkkel írta az árukra. A betűk a tizes számkör számait helyettesítették.

A Kellner-féle boltban ez a tíz betű helyettesítette a számokat: g u m p e n s a r c. A $g=0$, $u=1$, $m=2$, $p=3$, stb.

A vevő nem, de a segédek, inasok jól ismerték a betűk számértékét. Pl. egy ingre rá volt írva: u u. Ez azt jelentette hogy 11 pengőért eladható, de ennél olcsóbban nem.

Persze a vevőtől 15 pengőt kért. A vevő lealkudhatott 4 pengőt.

Ezt a titkot nekem, Halasi Sándor segéd, gyermekkori barátom árulta el, amikor Kellner Ferenc a hónóm alá dugta az inget.

Ettől kezdve mindig megnéztem a vett árun a betűket, és tudtam, hogy mennyi a legolcsóbb ára.

A kiskereskedőket Aradról, később Szegedről, Budapestről, az ottani nagykereskedők utazói évente sokszor felkeresték, és felvették a kiskereskedők rendeléseit.

A megrendelt árut kellően csomagolva, vasúton szállították le.

/ folytatás következik/

Bazsó Dénes

KÖZSÉGÜNK 1856-os IRATAIBÓL.

A Nemes vármegyétől: A Községben lévő minden néven nevezendő
kereskedők osztály szerint felsorolandók.
Ezek szerint a kalmárok is felsorolandók.
Községi válasz:.....Sem kereskedők, sem kalmárok a községben
nincsenek. Igy főnök, segéd, tanítvány nem
létezik.

A Községben lévő összes Iparosok kimutatása: Takács 17. Kovács
8. Kerékgyártó 8. Szabó 3. Szücs 8. Csizmadia 9.
Timár 2. Ács és Molnár 2.

Kontárok.....: Nincsenek. Tanoncok száma: Takács 2. Kovács 2.
Kerékgyártó 2. Több nincs.

Állattenyésztés:.....Ló és csikó 170. Szamár 15. Ökör és borjú 750.
Tehén 210. Birka 4500. Sertés és malac 5000.

Termesztetik a határban: 5800 köből búza. 2500 köből kétszeres.
12 000 köből árpa, 13 200 köből kukorica,
4 000 köből zab, száz hold kender és
260. hold dohány.

.-.-.-.-

Kimutatás az iskolákról: Van 2 iskola. A tanítványok száma: 624
fiú, 512 leány.

Milyen alapból tartatik fent az iskola?

Községi alapból, és innen is fizettetnek
a tanítók.

Mi az évi költség? Öszvesen: 622. pft. és 46. krajcár.

Van é epreskert?.....Van, mely 4 holdat foglal magában és
amelyben az eperfák szépen nevelkednek.

Hány ember részesül Jótékonyásban?

Egy se. Sem férfi, sem nő, sem gyermek.

.-.-.-.-

Alispáni jelentés 1919-ből: Csanádpalotára eddig egyezerkettő
leszerelt katona érkezett. Hősi halott:
210. Rokkant: 82.

.-.-.-.-

Községi iratból:

Asztalos P. Kálmán

A GYŰJTEMÉNY SZORGALMAZÓI

Szabó István rendőr zászlós egy szikvizes üveget adományozott, melyett 1925-ben gyártatott az akkor Palotán élő Halasi János szikvizgyáros. Ugyancsak Szabó István adományozott egy máktörő mozsarat, egy mángorlót, kézi morzsolót, és konyhaszilket.

Vass Sámuel egy régi ébresztőórát, melyet abban az időben "vekkernek" neveztek.

Farkas Mihály kettő darab beadási könyvet, abból az időből, amikor megszabták a hatóságok, hogy ki, miből, mennyit szolgáltatson be.

Kovács Gábor a HNF titkára egy parázsszedő kanalat, régi bögréket, kisebb-nagyobb űrmértékeket, téstaszedő fakanalat és egy díszesen font kenyértartó kosarat.

Mari Imréné, Délibáb u. 39. az 1914-es háborúból családi képet.

Pálovics Zoltán, Tolbuchin u. 45., egy tajték pipát, kettő db. régi papírpénzt és egy régi ötvenfillérest, egy Palotát érintő újsághirt és egy cigaretta szipkát.

Balogh András, Gerle u. egy fűszerdarálót adományozott. Az 1920-as években még használatos volt.

JELENÜNK KRÓNIKÁJA

A Palotai Nyugdíjasklub citerásai: Erdélyi Mihályné, Nyerges Sándor, Jakab Jánosné, Túri Laojos és Prágai József eddig még mindig gondoskodtak a hangulatkeltésről és a tagság "szája-ize" szerint citeráztak, amit a kísérő dalok-különösen a nők részéről-bizonyítottak.

E fentiek okfejtése azért is említésre való, mer az 1862. évi palotai hirdetmény így szól:

"Aki pediglen megengedi, hogy házában citeraestét tartsanak az a gazda 10. pálcával csapodik, ha pediglen élemedett /bizonyára öreget értettek alatta/ az 10. rendes koronára büntetettik.

Hogy aztán, miért volt ez a szigor, ezt úgy nem tudjuk, mint azt, hogy 1930-ban a Ramatai-háznál összejött citerás legényeket a csendőrfőnökök miatt verték úgy szét, hogy Kuzmán László elmeorvóintézetbe került és ott is halt meg.

A jelenlegi citerások játékból a legtöbbet már Vass Sámuel nyugdíjas hangszalagra vett, hogy a jövő honismeretét evvel is elősegítse.

E fentiek után örömmel vehetjük, hogy községünkben egy "Ifjú citerazenekar" is működik, sőt szereplésükkel már a makói nyugdíjasklub műsorában is szép sikerekkel szerepeltek. Vezetőjük: Benke Marcell.

Az ifjú citerások: Szikszai Zsuzsa, Mikulán Katalin, Szentmiklósi Tünde, Varga Antal, Darula János és Darula Attila.

Asztalos P. Kálmán

AUGUSZTUS 20.

Alkotmányunk ünnepe alkalmából már hagyománnyá vált, hogy termelőszövetkezetünk vezetősége lehetővé teszi nyugdíjas tagjaink találkozóját, az "Öregék napjára"-nak megünneplését.

Szociális-Kulturális-Nőbizottságunk tagjai otthonukban keresték fel nyugdíjas tagjainkat, elbeszélgetnek velük, tisztelettel meghívják az ünnepségre és az ezt követő ebédre.

Gyémánt és aranylakodalmát ünneplő házaspárokat ajándékkal virággal köszöntjük.

9 pár volt az ünnepelt.

60 éves házassági évfordulóval gyémántlakodalmas házaspár:

Droppa Kálmán - Blaskó Katalin

Prokai András - Kriván Lidia

50 éves házassági évfordulóval aranylakodalmas házaspár:

Asztalos P. Kálmán - K. Kovács Julianna

Pánczél József - Sisák Julianna

Ádók János - Sóki Mária

Kruzslicz János - Szeles Szikszai Mária

Nyerges István - Kodrán Julianna

Pintér Kálmán - Balogh Julianna

Kálmán Lajos - Blaskó Mária

Az ünnepséget a Hazafias Népfront Nagyközségi Bizottságának nevében Kovács Gábor titkár nyitotta meg.

Külön köszöntötte Asztalos P. Kálmán a község érdekében kifejtett áldozatkész, fáradságot nem ismerő, szorgalmas tevékenységéért.

Majd az uttorók kedves kis műsora következett Bozóki Éva tanárnő vezetésével.

Antal Béla Ady Endre versét mondta el az öregkorról.

Majd az anyakönyvvezető Erdélyi Sándorné köszöntőjében méltatta a házaspárok életútját, majd jó egészséget kívánt a gyémánt és aranylakodalmát ünneplő házaspároknak.

Posztós István az MGTSZ elnöke szeretettel és tisztelettel köszöntötte a közös gazdaság idős nyugdíjas tagjait.

Köszöntötte azokat a fiatal tagokat, akik sokat tettek azért, hogy az új kenyér mindnyájuk asztalára oda kerüljön.

Majd megszegte az új kenyeret, minden résztvevőnek jó egészséget és jó étvágyat kívánt.

Azok a nyugdíjas tagok, akik nem vettek részt az ünnepségen 1 kg. húst kaptak a közös gazdaság vezetőségétől.

Vass Imréné

Szabadság MGTSZ Nőbizottság elnöke

Autóklub. Községünk gépkocsi tulajdonosai igénye alapján május 17-én megalakult az Autóklub helyi csoportja, mintegy 70 taggal.

Páva utcai útburkolat. Május 19-én a Páva utca lakói társultak az utcában létesítendő szilárd burkolatú út társadalmi munkában történő létesítésére.

Új tűzép-telep. A Csanádpalota és Vidéke ÁFÉSZ - különféle okok miatt - úgy határozott, hogy az VI. ötéves tervidőszakban kitelepíti a község központjában levő Tűzép-telepet.

Erre a célra megvásárolta a Zöldért által használt telket, ahol egy nagy tárolóhelyiség is van. Az idén tavasszal láttak hozzá a szükséges létesítmények-irodaház, mázsaház, közmű-építéséhez. A munkálatokat a helybeli Szabadság TSZ építő brigádja végzi.

Kirándulás Gyulára. A Kelemen László Művelődési Ház nyugdíjas klubja júliusba kirándulást szervezett Gyulára.

Természetesen a múzeum-és tárlatlátogatások ez alkalommal sem maradtak el. Felkeresték az Erkel-emplékházat, a Kohán-múzeumot, majd a gyulai várat tekintették meg. Végül a fürdőben töltöttek egy kellemes délutánt, majd egy hangulatos vacsora tette útjukat még kellemesebbé.

Gondoskodás az idősekről. Csanádpalotán az utóbbi időben nőtt a szociális gondozottak száma. Jelenleg 31 idős embert gondoznak saját otthonában.

Egyrészüknek csak ebédet hordanak, ám többen vannak olyan elgyengült, magányos, idős emberek, akik ápolásra szorulnak. Ezekhez, ha szükséges, orvost hívnak, kiváltják a gyógyszert, bevásárolnak a boltban és olykor még a nagytakarítást, a meszelést is elvégzik. Deák Sándorné hetedmagával végzi ezt a munkát / egyrészük csak félműszakban/.

Az öregek napközi otthonát 45 idős ember látogatja rendszeresen. Nekik ez a hely a második otthont jelenti, ahol szórakozási, pihenési lehetőségük van.

A közelmúltban a szegvári napközi otthon gondozottjait látták vendégül, ahonnan 40-en érkeztek. Uzsonnával várták a vendégeket, majd ismerkedéssel töltötték az időt és citerazene mellett szórakoztak. A vendégek a Fényes étteremben elfogyasztott ebéd után tértek vissza Szegvára.

A Kelemen László Művelődési Ház nyugdíjas klubja augusztus hónapban két alkalommal 7-én és 21-én ellátogattak a gyopárosi fürdőbe, ahol kellemes, családi hangulatú fürdőzésben vettek részt.

Kitüntetés. Szabó Sámuelné a Nagyközségi Könyvtár vezető könyvtárosa munkája elismeréséért augusztusban a "Kiváló Munkáért kitüntetésben részesült.

Tanévnyitó. A Kelemen László Művelődési Házban augusztus 30-án az általános iskola tanévnyitó ünnepséget tartott.

A tanévnyitón a beszédet Kiss Dezsőné igazgatónő mondta.

Budapesti kirándulás. A Kelemen László Művelődési Ház nyugdíjas klubjának tagjai szeptember 4-én budapesti kiránduláson vettek részt. Első útjuk a Hősök terére vezetett, ahol a nagy elődöket ábrázoló szoborcsoporthal ismerkedtek. Ezt követően a Szépművészeti múzeumba látogattak, majd az Ezerjó étteremben elfogyasztott ebéd után Budára mentek át, ahol a koronázó Mátyás templomba tértek be.

Ezután a Halászbástyáról gyönyörködtek Budapest panorámájában.
Végül a Bajor Gizi Színészmúzeumba látogattak el.

A múzeum látogató nyugdíjasok gazdag élményekkel tértek
ezután haza.

Műszaki átadás. A határőr-laktanyából átalakított iskolai
napköziotthon műszaki átadását szeptember 3-án tartották.

A napközi konyhájának működését szeptember 6-án kezdték meg.

Az ünnepélyes avatásra 1982. szeptember 22-én került sor.

Ahol megjelent Szabó G. László a megyei tanács elnökhelyettese,

Dr. Forgó István Makó város tanácselnöke, valamint a Somogyi

könyvtár képviseletében Dr. Sára Attiláné vezető könyvtáros.

Ezen a napon került sor a Kelemen László Művelődési Házban
működő ifjúsági könyvtár átadására is.

Pánczél Józsefné

Népdalok Bazsó Dénes gyűjtéséből.

1. Béresnóta.

Az én csizmán a pökéstül de finyes,

Én vagyok a palotai kisbéres.

Ha megrakom trágyával a szekerem,

Tetejére ültetem a kedvesem.

Amig ökör, tinó lesz a világon,

Megakad az én szemem is a lányon.

Egy lány sé szomoricsa a szivemét,

Hat lány sé ér még egy fejős tehenet.

Mikor a Nap féltoli a pofáját,

Gyatyaszárba türüli a csipáját.

Ráütök a riskatehén farára,

Rágondolok az én kedves babámra.

2. Kenderásztatós nóta.

Szombat este kedvesem,
Jöttem hozzád szívesen,
Csókért jöttem nem adtál
Kendert áztatni voltál.

Másnap aztán kedvesem
Adtál volna szívesen,
De már akkor nem kellett
Mástól kaptam eleget.

52, 12,

1982. december

P A L O T A I

K R Ó N I K A

A csanádpalotai Kelemen László Művelődési Ház honismereti
körének lapja

Honismeret, helytörténeti közlemények

Szerkeszti: Szerkesztő Bizottság

Lektorálja: Kiss Dezsőné

Borítólap: Vass Józsefné

Kiadja: Csanádpalota Nagyközségi Közös Tanácsának

Kelemen László Művelődési Háza

Felelős kiadó: Erdélyi Lajos m.b.igazgató

KÉZIRAT GYANÁNT

8./ Uri osztály. Hazánkban is az úri osztály, a felszabadulásunk előtti években, és évszázadokban több rétegre tagozódott:

a./ Főnemeses /arisztokraták/ a hercegek, grófok, és bárók.

Rangjukat, birtokukat az uralkodóktól kapták, valamilyen szolgálatukért. Egyes főúrnak a birtoka több vármegyére is kiterjedt. Címüket, rangjukat, birtokukat az utódaik örökölték. Ha utódjuk nem volt, akkor örököst maguk választottak. Várban, vagy hatalmas kastélyokban éltek, fényűző életet. Nem dolgoztak, csak katonáskodtak. Háború esetén a jobbágyaikat vezették, irányították a csatákban.

b./ Középbirtokos nemesek/ dzsentrik/. Földbirtokukon nagy kastélyokban éltek. Egy részük gazdálkodott szakemberek /ispánok, béresgazdák stb./ vezetésével. Elég szép számmal volt köztük olyan, aki könnyelmű, léha életet élt. Kalandvágyból cél nélkül utazgatott, Állandóan mulatott, nagy tételben kártyázott stb. Ezek előbb-utóbb tönkrementek. Ezeknek egy része a vármegyéknél, járásoknál kapott hivatalt.

A dzsentri férfiak ünnepélyeken szmokingban, estélyeken pedig frakkban jelentek meg. A fehér inghez szimpla keménygallért, kemény, mintás ing mellett, és ugyancsak kemény kézellőt /mandzsettát/ viseltek.

A birtokukat "uradalomnak" nevezték.

Csanádpalotához legközelebb a nagykirályhegyesi Blaskovics-féle uradalom volt. Ha jól tudom, ez az uradalom 7777 kat. holdon terült el.

c./ Nemesi rendhez nem tartozó uraka vidéken élő lelkesek orvosok, gyógyszerészek, ügyvédek, jegyzők, tanárok, tanítók stb. voltak. Városokban, és a nagyobb községekben éltek, így Csanádpalotán is.

Túloznék, ha azt állitanám, hogy lenézték a dolgozó népet, de azt sem állitanám, hogy barátkoztak velük. Külön társadalmi réteget alkottak.

Ugy öltözködtek, az életmódjukat, viselkedésüket úgy végezték, ahogyan azt az Illemkódex előírta.

Az "úri kaszinó" volt a szórakozási helyük. Az "úri kaszinónak" csak az lehetett a tagja, akinek legalább érettségije volt, vagy érettségivel egyenlő iskolai végzettsége volt. A tanítóképző elvégzése után én is tagja lettem. Rajtam kívül tagja volt még Madár János gazdálkodó, Tag. Szöv. vezetője, Nagy János gazdálkodó a Hangya-szövetkezet vezetője, Igaz István a Tag. Szöv. könyvelője, Szabó Kálmán joghallgató, Barta Bálint tanító és Szikszai Ferenc jegyző. Egyikünk sem származott úri családból, csak az iskolai végzettségünk után vettek fel az "úri kaszinó" tagjává bennünket.

Egyes alkalmakkor a férfiak, csak "zsakett" ruhában jelenhettek meg. A fehér inghez dupla fehér keménygallért, és kézelőt viseltünk, diszes mandzsettagommbal. Szmokingot, vagy frakkot nem viselt senki.

A zsakett angol szabású fekete kabátból, és fekete nadrág fehér csíkokkal. Csokor, vagy hosszú nyakkendő kötöttünk hozzá. Az illemszabály szerint, étkezéskor a férfiak csak akkor ülhettek az asztalhoz hamar minden nő leült. Az asztalnál úgy illett ülni, hogy a mell ne érje az asztalt. Étkezéskor a felsőtesttel hajoltak a tányér fölé. A férfiak bárhol, bármikor rágyujthattak, de a nők nyilvános helyen nem dohányozhattak, ezt erősen tiltotta az illemszabály. A férfiak a nőknek "keziticsokolom" -ot, az egyenlő foglalkozásuak egymásnak "jónapot", vagy "szervusz"-t, magasabb rangúnak pl. főszolgabírónak "alázatos, szolgáját" köszöntek. Köszönéskor a fejet illett meghajtani, a kalapot a fejről levéve kissé meglengetni. Az úri osztályban az alábbi címek, rangok voltak: szentséges, felséges, fennséges, főméltóságú, nagyméltóságú, méltóságos, nagyságos.

A "tekintetes" cím a kereskedőket, iparosokat, és módosabb gazdákat is megillette. Látogatást /vizitet/ akkor végeztek, ha új községben költözött valaki. Ezt bemutatkozó látogatásnak nevezték. Bucsulátogatást tett a más lakohelyre áthelyezett egyén. Baráti, és udvarias látogatások gyakoriak voltak. Elbeszélgettek. A látogatás délelőtt 11 óra után, és délután 17 órától hajtották végre. A bemutatkozó látogatás ideje. átlag 15 perces volt. A meglátogatott, ha 8 napon belül nem viszonzta a látogatást, akkor ez azt jelentette, hogy csak ismerettséget hajlandó kötni a látogatóval, de barátságot nem. Ha a házigazda nem volt otthon akkor a látogató a névjegyét behajlitott sarokkal hagyta ott. Ha az alsó sarkát hajlitotta be, ez azt jelentette, hogy a látogató a házigazdát magasabb rangúnak tekinti, mint önmagát. A felsősarok behajlitását ellenkező esetben végezték. A nők francia és angol divat szerint, a férfiak csak angol divat szerint öltözködtek. A férfiak fölényes modorát a nőké tulszárnyalta. A nők közül sokan nem természetes hangon, hanem affektálva beszéltek. A mozgásuk, tekintetük gyakran merev volt. A kereskedők, iparosok, és azon gazdák leányai közül, akik 4 polgári iskolát végeztek, elég sokan utánózták az úri nők öltözködését, viselkedését, beszédmodorát. Illet beszédközben, minél több idegen szót is használni. Így született az alábbi vicc, amit még gyermek koromban hallottam: két urileány találkozik az utcán. Az egyik megszólítja a másikat:

- Pláne Katica hová mégysz ?

- Sőt a patikába, - válaszolta.

Az illemkodex szabályai, a II. világháboru után elhalványultak, és megszűntek.

- Bazsó Dénes -

ÚJ HAJC-MALOM FELÁLLÍTÁSA PALOTÁN

Faragó László palotai lakos 1850-ben a palotai határban Maros vizén felépítendő vizimalom engedélyezéséért folyamodott. Előadta, hogy 3 község /Kövegy-Alberti-Ambrózi-/ örletési szükségletét kívánja kielégíteni s ehez a szomszéd községektől bize-nyitványt is kért.

Kövegy Mednyánszkyháza bizonyítványt írt 1850. október 7-én s ezt Sulyok János bíró, Tóth András és Török Miklós esküdtek írták alá és viaszos pecséttel látták el. A pecsétből tisztán kiolvasható "Feles Doh-/ány/-kert/ész/-Pes/étje/", /középen korona, dohány levél a felső részen keresztbe dohányfüzöttü, a pecsét egyik oldalán 18 - a másikon 43 számok, ezek az 1943. évet jelentik/ alatta MEDNYÁNSZKYHÁZA.

Faragó László a palotai écszmester szóbeli kérésére azt igazolta, hogy a palotai és Kövegy Mednyánszkyházi KK. határokbán a Maros folyón két vizi malomnál több nincs. Ez a két malom a fenti két község 5000 főt meghaladó lakosság szükségletét - különösen az őszi őrlési időben - nem elégíti ki.

Igazolják továbbá azt, hogy a szegény lakosság malmok hiányában távoli határokbá kénytelen vinni gabonáját őrletni s ez az őszi mezeti munkák rovására megy, anél is inkább mert az őszi szántás - vetéssel elcsigázott gyenge marháik a télire szükséges kenyérgabonájukat leőrletéshez elszállítani nem bírják.

Nemcsak az itteni közadózók, de még az alberti, ambrózfalvi Cs. K. Kincstári feles dohányos kertészek és a pitvarosi haszonbérletlők /ők már nem voltak dohány-kertészek/ szerfeletti könnyebbitését szolgálná és a télire szükséges gabonájukat a palotai határban lévő vizimalmokban őrölhetnék. Szükségesnek tartják új vizimalomnak felépítését.

Lenge Lajos cs.k. Maros hajózási mérnök jelenti a megyehatóságnak, hogy a palotai határban Csiga nevű Maros partján járt és megállapította, hogy ezen a szakaszon van őrle tér ami nem veszélyezteti a hajózást, különösen akkor, ha ez a malom az ott lévő fok felső partján 12 öllel feljebb megépül; úgy ezen iparjog Faragó László palotai lakosnak átengedhető.

Főszolgabíró a fentieket figyelembe véve vizimalom építési engedély kiadását véleményezi.

- Komoly Pál -
Szeged

Anyai nagyapántól hallottam

Gyuri szabóról először gyermekkoromban hallottam Gazsó János nagyapántól, az I. világháború alatt. Ő 1853-ban született Csanádpalotán, és mint gyermek ismerte Gyuri szabót. Szerinte alacsony, sovány, barna úri ember volt. Arad melletti Máriaradna bucsúhelyre, Csanádpalota községen mentek át a bucsújárók. Gyalog mentek, elfáradtak, itt pihentek, étkeztek, a mi utcánkban, majd folytatták útjukat Pécska felé. Egy ilyen alkalomkor említette nagyapám Máriaradnához közel lévő Világost, és az 1849-es világosi csatát. Ő pedig az édesapjától, kiskántor Gazsó Andrástól hallotta, hogyan menekültek a csata után a katonák a községen át, bújtak el a nádasokban, tanyákon az üldözött osztrák katonák elől. Az akkori plébános - nevére már nem emlékszem - elbújtatott egy magasrangú katonatisztet és hogy üldözői osztrák katonák meg ne találják, a templom sötét padlásán rejtette el. Némi fényt csak a torony ablakain keresztül kapott. A nevét senki sem tudta, még édesapám sem, pedig ő egy héten titokban többször vitt fel neki élelmiszert, vizet, egyéb tárgyakat a parókiáról.

/Dédapám azért kapta a "kiskántor" ragadványnevet, mert az öreg kántor helyett ünnepnapokon, ő éneket a templomban a niséken/. Nagyapám Gyuri szabót az 1860-as évek elején látta, akkor már nem a templom padlásán lakott, hanem a mai Kálnány Lajos u. 7. szám alatti akkori ház utolsó szobájában. Ekkor már nyugalom volt az országban. Szabómesterségből élt, ezért hívták Gyuri szabónak. Az igazi nevét nem tudta senki. Dédapám szerint Gyuri szabónak Makón, szabó mesterséget folytató rokona, vagy barátja lakott, és attól kapott szabás-minták után szabta ki a ruhákat és varta meg kézzel.

Nagyapám nem mondta, én meg nem kérdeztem tőle, hogy Gyuri szabó mikor és hol halt meg. Akkor még különösebben nem érdekelt Gyuri szabó. Serdülő korban újra eszembe jutott Gyuri szabó. Az 1930-as évek közepe táján a templom tornyáról, teteféről leszedték a kornádó zsindelyt és palával cserélték ki. A munkát Ádók András és Bozóki János ácsmesterek irányították. Ekkor találtak a padlásán egy lécekkal megerősített ágyat. Ezt az ágyat én is láttam, mer Bozoki mesternek János nevű fia, barátom volt, mint inas ott dolgozott és ő felhívott,

és megmutatta a templom padlásán lévő ágyat.

Ötven év után olvastam a Csongrád megyei Hírlapban Dr Tóth Ferenc cikkét: " Járt-e Petőfi és Szendrei Julia Makón".

Ekkor merült fel bennem a gondolat, hogy az a bizonyos Gyuri szabó, talán Petőfi volt?!

- Bazsó Dénes -

KÖVEGY KÖZSÉG MULTJA ÉS JELENE

Kövegy község lakosságának segítőkészségéről tanuskodnak az alábbi feljegyzések: "A Magyar Vöröskereszt felhívására az elmúlt hetek eseményei következtében kárt szenvedett Budapest lakosságának megsegítésére Csongrád megye területén gyűjtési akciót indítottunk be."

Kimutatás:

Kövegy község dolgozói az alább felsorolt adománnyal segíti Budapest lakosságát:

Burgonya	600 kg.
Zöldség	135 kg.
Bab	150 kg.
Cukor	42 "
Szalonna	32 "
Liszt	160 "
Hagyma	200 "
Tojás	84 "
Baromfi	52 "
Zsir	8 "

Kövegy, 1956. november 19.

Kimutatás:

Kövegy község dolgozói az alább felsorolt élelmiszer adománnyal segíti Budapest lakosságát.

burgonya	250 kg
zöldség	200 "
bab	200 "
cukor	45 "
szalonna	25 "
liszt	150 "
hagyma	150 "
Baromfi	15 "

Kövegy, 1956. november 20. Fővárosi Bakáts-téri kórház.

feljegyzés 7 oldalas

KÖZMUNKAVÁLTÁSÁG CSANÁDPALOTÁN

Palotán minden igavonó szarvas-jószág - és minden hános ló után 2 szekeres, minden házzal bíró zsellér által 6, házatlan zsellér után pedig 3 gyalog napot kellett ledolgozni. Ezen kötelezettség alól kivételesek a házzal rendelkező és házatlan zsellérnők, akár hajadonok akár özvegyek, továbbá azok a zsellérek, akik 18. életüket még nem töltötték be, vagy a 60. évüket már túl haladták ha velük egy kenyéren élő munkára alkalmas férfi, családtag vagy szolga nem volt. Továbbá az állami és megyei tisztviselők, a postamesterek, a posta lovai, valamint a lelkesnek azon lovai amelyeket a fiók egyháziak /saját lelkeszt nem tartó kisebb egyházközségek/látogatására használtak.

A közmunkaváltás az 1862. évre egy szekeres napszám után 2 forint ausztriai egységben, egy gyalognapszám /gyalogmunkában teljesített napszám/ után pedig 50 krajcárban volt megállapítva.

Ebben az évben történt összeírás szerint Palotán urbaniális községben 4349 magyar anyanyelvű lakos élt.

Feljegyzés a 8. oldalra

Kövegy község lakossága az alant felsorolt szállítmánnyal járult hozzá Budapest Csepel Autógyár munkássainak megsegítésére:

burgonya	700 kg.
vöröshagyna	43 "
bab	43 "
zöldség	50 "
cukor	12 "
szalonna	4 "
nák	1 "
liszt	160 "
tojás	130 db.

Kövegy, 1956. november 25.

Kinutatás

Kövegy község dolgozói újabb szállítmánnyal segítették a Bakáts-téri kórházat:

hagyna	170 kg.
baronfi	53 "
szalonna	32 "

Kövegy, 1956. november 25.

Pánczél Józsefné

8

A Magyar Kir. Helytartó Tanács rendelete folytán a postai szállítmányok biztonsága szempontjából 1962. november 1-től postakocsik kíséretéhez rendfenntartó fegyvereseket /pandurokat/ kellett kirendelni. Ott ahol császári katonaság nem volt, vagy pedig a csendőrség a postakocsik kíséretére a községi pandurokat kellett igénybe venni és kellő fegyverrel ellátni. Ahol pandurok sem voltak, a szolgálatot a községi előljáróság által kijelölt józan gondolkozású és magaviseletű megbízható egyéneket kellett megbízni.

A postakocsi kíséreti díja 2 mérföldre /magyar mérföld 8353 méter/ vagy ennek töredékére egy lovas kísérőnek 70 krajcárt gyalog kísérőnek aki a postakocsiban ülőhelyet foglal 35 krajcár volt megállapítva. A visszafelé tartó utra csak abban az esetben lehetett fizetni a kíséreti díjat, ha a kíséreti szolgálat erre újból igényt tartott. Ezen kívül a kocsikísérő semilyen díjban nem részesült.

- Komoly Pál -
Szeged

GYERMEKJÁTÉKOK, MONDÓKÁK

/Részlet a Gyermeknevelés a század elején" című néprajzi gyűjtésből/

Mint ismeretes: a század elején az otthonukban születték a gyermekeiket a falusi asszonyok. Amíg az anya az ugynevezett "gyerökágyban" feküdt, addig az ágyban maga mellett tartotta kicsijét. Amikor "gyeröklágyból" fölkel, attól kezdve az ágy mellett levő bölcsőben fektette gyermekét. Fektetéskor az anyák ilyeneket gügyögtek:

Tente baba, tente,	Aludj édes, aludjál,
itt van már az este.	angyalkáról álmodjál.

A bölcsőbe fektetett kicsi gyereknek - ringatás közben - az anya dudolgatott, énekelgetett. A legismertebb altatódal, amit régen a parasztasszonyok énekeltek:

Csicsis baba

Nincsen papa

Elnent apa

A malomba

Nem kapott vámot

Üresen hozta vissza a zsákokot.

Az anyák, nagyanyák ringatás közben gyakran énekeltek egyházi, vallásos énekeket is.

Később, a bölcsőben ülő kicsi gyermekeket mondókákkal szórakoztatták. :

Ciróka, maróka,
mit főztél?

Kását.

Hová tetted?

Az ablakba.

Elmentem a kutra,

a pap macskája

mög mind megette.

Amikor tapsikoltatták:

Tapsi, tapsi mamának

tejet ad a babának.

Amikor a gyerekek játszottak vele, akkor a kicsi kezefején összecsipták a bőrt és a kezét emelgetve mondogatták:

Csip-csip csóka, vakvarjucska

jó volt-e a kisfiucska?

Ha jó volt a kisfiucska

Ne hántsd őt vakvarjucska. Há.....

Itt az elszálló varjút utánozták.

Gyakran mondogatták ezt az ujjsmutató versikét is, a kisujjnál kezdve:

Ez elment vadászni

Ez meglőtte,

Ez hazahozta,

Ez megfőzte,

Ez kis kövér meg mind megette

Ezután az ujjukkal a kicsi tenyerét kerekítve mondogatták:

Bözsere, bözsere,

erre szaladt a kisnyul,

Kusz, kusz, kusz, kusz

Mivel a kicsi hona alá szaladt a kisnyul, lett erre kacagás.

Kedvelt mondóka volt az is, hogy:

Mese, mese mátká,

Fekete madárka,

Uri bunda, kopasz egér

Ugorjon a nyakadba.

/folytatása következik/

KÉRDÉSEK ÉS FELELETEK

1856-ban Palota helyzetéről.

57.sz. Van-e savanyu vagy másféle forrás a határban? Ha igen, használtatik-e, hány és minő üveggel?

57.sz. Nincs

58.sz. Volt-e tűzvész 1854, 1855, 1856 évben? Hány ház égett le és mire becsültetett a kár?

58.sz. Tűzvész nem volt az említett években. Mindössze egy ház égett le 1854-ben ez 100 pft. értékben

59.sz. Találtatik-e tűz ellen biztosított ház, vagy gazdasági épület és mennyi összveszen?

59.sz. Nem találtatik.

60.sz. Volt-e 1854, 1855, 1856. években jégeső és minő kárt okozott?

60.sz. 1855-ben volt jégeső és ez 4000. pft. kárt okozott.

61.sz. Van-e a községnek vám-szedési joga s maga kezeli e vagy haszonbérbe adatott?

61.sz. Nincs.

68.sz. Van-e országut a határon és hány, mely községek területén vonul át?

68.sz. A Szeged-Aradi ország ut a határnak külső szélén vonul át az ugynevezett Marosmenti Csigai legelőn s az ugarföldekkel érintkezik - a nagybaki határon átvisz.

69.sz. Vannak-e mellékutak, s hány hová vezet, egyenként, melyk szomszéd község területéről?

69.sz. Makói, nagyarcsánádi, nagylaki, pítvarosi, battonyai, pécskai, csak ezeket község a maga erején tartja fenn.

A GYŰJTEMÉNY GYARAPÍTÓI

Ifj. Benke Péter Délibáb u. 9. egy régi, égetett lekvártartót

-o-o-o-o-

Gila Mihály tanár egy régi iskolapadot.

-o-o-o-o-

Pánczél Józsefné egy tokmányt; egy fakeresztet; régi képeket utcai lámpát adományozott.

-o-o-o-o-o-

Szabó István rendőrzászlós, 3 égetett kórsót, egy égetett kantát és egy virágos szilkét.

-o-o-o-o-

Zachar Mihály Páva u. egy 1800 korabeli varrógépet és egy régi dohányvágó kést adományozott.

-o-o-o-o-

Szimán Sándor Ág u. 1800 korabeli faabroncos sőtartót és egy régi pipát.

-o-o-o-o-

Mari Imréné Délibáb u. 19. Grósz Lipót főle bulykóst.

-o-o-o-o-o-

Kurunczi Mihályné Arany J. u. 1914-es világháború karikagyűrűjét adta.

-o-o-o-o-

JELENÜNK KRÓNIKÁJA

Szövetkezeti napok. A szövetkezeti napok alkalmával az ÁFÉSZ szept.30-án a művelődési házban ruha bemutatót tartott. Ezenkívül az ABC boltban tejtermék bemutatót és kóstolót, a presszóban pedig cukrásztermékekből tartottak bemutatót. A környező községekben levő egységeknél is hasonló kiállításokra rendezvényekre került sor.

.-.-.-.-.-

Mozi bérlet. A nyugdíjasklub és az öregek napközi otthonának gondozottjai hétfőn délelőttönként mozielőadásokon vettek részt. A helyi filmszínház hat előadásból álló sorozatában régi magyar filmeket mutatott be, amelyet nagy tetszéssel, érdeklődéssel tekintettek meg az idős emberek.

.-.-.-.-.-

Diszitőművészeti szakkörök. A községi nőklub és a Szabadság MGT Sz nőklubja - Vágvölgyi Jánosné vezetésével - megkezdte téli foglalkozását. A foglalkozásokon Írásos és Karádi motívumokkal készítenek különféle terítőket, párnákat. A klubfoglalkozások beindulásával egy időben megkezdődött a TIT-előadások sorozata is. Az első előadást dr. Szentpéteri Imre a makói városi bíróság nyugalmazott elnöke tartotta, amely a becsületsértésről, a rágalmozásról és a tanuvallomásról szólt.

.-.-.-.-.-

Az új napközi otthon. A hosszú huzavona után, elkészült és megkezdhetette működését a határőr laktanyából átépített iskolai napközi otthon, ahol végre ideálisak lesznek az étkeztetés a délutáni tanulás és pihenés feltételei.

A napközi foglalkozások vezetője: Vágvölgyi Jánosné, Czabarka András, Dr. Várkonyi Ferencné, Vámos Mátyásné, Szügyi János.

A napközi otthon konyháján közel kétszáz kisgyermek korszerű étkeztetéséről gondoskodnak. A gyermekek étrendjét nagy gonddal állítják össze, Czabarka Andrásné ételmezésvezető és Batta János konyhafőnök, valamint munkatársai. A korszerű konyháról még naponta kétszáz adag étel kerül a község különböző intézményeihez a palotai öregek otthonába, a kövegyi öregek otthonába, óvodákba - valamint az otthonukban fekvő, idős embereknek.

Véradás. A makói Vértranszfúziós Állomás november 16-án a Kelemen László Művelődési Házban véradó napot tartott. A többszörös véradók mellett új véradók is megjelentek a helyi ÁFÉSZ, a Szabadság MGT SZ, az Építőipari Szövetkezet az Általános iskola, a Nevelőotthon és a Tömegcikk Ipari Szövetkezet dolgozói közül.

.-.-.-.-.-

November 6-án a NOV SZ évfordulóján a nagyközség párt-állami és gazdasági egységeinek vezetői koszorúzási ünnepséget tartottak a Felszabadulási Emlékműnél. Majd a Kelemen László Művelődési Házban rendezett ünnepségen emlékeztek meg az évfordulóról.

.-.-.-.-.-

Kiállítás. Az egészséges életre, életmódra nevelést szolgálja az a kiállítás amely a Kelemen László Művelődési Házban nyílt meg a községi Vöröskereszt rendezésében. A szemléltetőeszközök különösen a gyermekek, az ifjúság oktatásában lehetnek hasznosak, tanulságosak.

.-.-.-.-.-

Előadás. November 24-én a nyugdíjasklub vendége volt Dr. Tóth Ferenc, a makói József Attila múzeum igazgatója aki Erdei Ferenc lakóhelyéről és életéről tartott igen érdekes előadást, hogy a klub tagjait mennyire érdekelte az előadás, azt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy nagyon sok kérdést tettek fel a múzeum igazgatójának Erdei Ferenc magánéletével kapcsolatban.

.-.-.-.-.-

Véradók kitüntetése. A Vöröskereszt községi alapszervezete a tanácsháza kistermében rendezett ünnepségen átadta a kitüntetések a többszörös véradóknak. A harmincszoros véradásért járó kitüntetést Czabarka András, özv. Kovács Pálnét, Kindel Istvánnét és Molnár Józsefet a 15-szörös véradásért járó kitüntetésben, Luczó Jánosnét, Bagyinka Jánosnét, Antal Bélát és Bucsai Györgyöt a tizszeres véradásért járó kitüntetésben részesítették.

.-.-.-.-.-

Faültetés. November 21-én a Népfront községi bizottsága az úttörő csapattal közösen fásította be a Rozmaring utcát.

Népfrontbizottság ülése. November 23-án a Hazafias Népfront községi bizottsága ülést tartott, melynek első napirendi pontja keretében Bakai Istvánné, a makói városi Népi Ellenőrzési Bizottság elnöke tartott tájékoztatót a lakossági áruellátás és a szolgáltatás helyzetéről. A tájékoztatót követően többen felszólaltak. Az ÁFÉSZ nevében Oláh Sarolta adott tájékoztatót a kereskedelmi ellátás kérdéseire. Z. Kovács Sándor javasolta: a Gelka terjessze ki szolgáltatását a színes TV-ék javítására is. Gila Mihály arról szólt, hogy a megemelt utazási költségek miatt a helyi ellátás hiányosságait kellene kiküszöbölni. Hári Lajos azok érdekében szólt, akik otthon szeretnének kolbászt csinálni, kérte a Szabadság Tsz-t tegye lehetővé: saját vágásból juttasson a lakosságnak húst. Erre a közös gazdaság nevében Fekete János tett ígéretet. Többen szóvá tették, hogy akadozik a propán-bután gázellátás. Ezzel kapcsolatban Túri János bejelentette, hogy hamarosan elkészül az ó-temetőben létesített új cseretelep. A második napirendi pont keretében a községből elköltözött Bogár Istvánné helyett a bizottság kooptálta Hári Lajos r.k. lelkészt. A környezetvédelmi teendők ellátásával pedig Laczi Istvánt bízta meg.

Szeszfőzde. Csanádpalota és Vidéke ÁFÉSZ szeszfőzdét létesített a szikvizüzem helyén. Az üzem létesítésére célrészjegyek jegyzését is meghirdették. Az üzem létesítésére 772.000.-Ft-ot fizetett be eddig a tagság. A szeszfőzde december 2-án kezdte meg üzemelését.

Küldöttgyűlés. Csanádpalota és Vidéke ÁFÉSZ december 3-án tartotta küldöttgyűlését a Fényes vendéglőben, amelyen Hudák Márton igazgatósági tag elnökölt. A küldöttgyűlésen részt vett Dr. Ungvin Béla, a MESZÖV megyei jogtanácsosa, Karasz Jakab oszt. vez. Makó Term. Ellátásfelügyeleti szerv. részéről, valamint a társközségek párt-és állami szervezeteinek képviselői. A küldötteknek írásban kiadott beszámolójában az igazgatóság értékelte az eltelt háromnegyed év gazdálkodási eredményeit, nem feledkezve meg a gondokról a hiányosságokról sem.

A küldöttgyűlésen Németh Gyula, az igazgatóság elnöke fűzött még szóbeli kiegészítést az írásos anyaghoz. Majd a küldöttek közül többen is szót kértek: elmondták véleményüket és javaslataikkal igyekeztek segíteni a vezetőség munkájában.

Pánczél Józsefné

JELENÜNK KRÓNIKÁJA

Örömmel olvastuk a Csongrád megyei HIRLAP 1982. nov. 5-én megjelent számában "MUNKAHELYI MEGEMLÉKEZÉSEK" cím alatt, hogy Erdélyi Sándorné, a csanádpalotai nagyközségi közös terács csoportvezetője a "Tanács Kiváló Dolgozója" kitüntetésben részesült.

.-.-.-.-.-

Kiváló Munkáért kitüntetést kapott J a n c s i k György a csanádpalotai Szabadság Tsz. lakatos.

.-.-.-.-.-

Olaszországi vadászok, mint már több évben is ismét megérkeztek a palotai Terményforgalmi gabonátárolójához. Itt az ugynevezett "balkáni gerléket" százával lövik s viszik hazájukba.

.-.-.-.-.-

A Nagyközségi Közös Tanács elhatározás folytán 1982. nov. elején a Tisza-Maros szögi Vizgazdálkodási Vállalat a belviz levezető csatorna készítéséhez kezdett. A munkálat a Sportpálya nyugati sarkán lévő szivattyú motorháznál kezdődött, hol a gép kettő méter mély árkot húzott.

.-.-.-.-.-

Asztalos P. Kálmán

Népdalok Bazsó Dénes gyűjtéséből:

1./ Öreg asszony nem jó zsáknak

Sem abrakos tarisznyának,

Likes lukas a feneké,

Kihull az abrak belőle.

Nem ettem én ma egyebet,

Csak egy köcsög aludt-tejet

Azt is csak úgy kenyér nélkül,

Meghalok a babám nélkül.

2./ Kék a kökény, zöld a fa,

Jaj de sokat sirtam én alatta.

Sirok ám én, van miért,

Elhagyott a szeretőm, csak azért.

SZÁZÖTVEN ÉS SZÁZÖTVENHAT ÉVES KARÁCSONYI ÉNEKEK

A Palotai Krónika 1981. decemberi számában közöltem Kelemen László, első magyar színigazgató által, Makón és Csanádpalotán írt három karácsonyi énekét. Összesen nyolcat ismerek. Most ismét közlök háromat. Élete utolsó éveiben, mint kántor-tanító írta ezeket az énekeket:

1./ Credo

Hiszünk egy élő Istenben

Mindennek teremőjében

Mennynek, földnek és tengernek

Gondviselőjében.

Hiszünk a Jézus Krisztusban

Az Istennek egy fiában,

Ki érettünk emberért

És a mi üdvösségünkért

Leszálla a mennyből.

2./ Sanctus.

Szent, szent, szent vagy Ur Jézusunk, aki születettél
E világra válságunkért hozzánk lejötteél.
Aludj, aludj én virágom, én szerelmem, yémántom.
Aludj, aludj, én Megváltóm Jézus Krisztusom.

Vigan zengjetelek citerák, Jézus megszületett
Harsogjátok dob, trombiták Isten király lett.
Egy szűz ki eztet hozá, és méhében fogadá,
Gábrriel arkangyal őtet áldottának monda.

3./ Urfelmutatás után.

Az ige megtestesült
Kit Mária szüzen szült
Pásztorok, kik áldották
Messiásnak mondoták.

Refr. Itt vágyon kenyér szíjában
Az oltári szentségben

Áldott testé lett az ige,
Országának nincs vége.
Nagy Ábrahám nagyva ez,
Örökös váltságot tesz.

Refr. Bethlenben született
A jászolba fektetett
Áldott Jézus, Messiás
Bűnösöknek megbocsátása.

Refr.

Bazsó Dénes

Sanctus

Sanctus, sanctus, sanctus
in excelsis deo
in firmamento caeli
in laudibus angelorum
in virtutibus sanctorum
in gloria patris amen

Agnus dei
qui tollis
peccata mundi
qui tollis
peccata mundi
qui tollis
peccata mundi

Communicatio

Communicatio
intra ecclesiam
inter ecclesias
inter christos
inter omnes
inter omnes
inter omnes

Communicatio
intra ecclesiam
inter ecclesias
inter christos
inter omnes
inter omnes
inter omnes

Communicatio
intra ecclesiam
inter ecclesias
inter christos
inter omnes
inter omnes
inter omnes

Post

Beatus Dominus